

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**TRESTNÁ ČINNOST PÁCHANÁ NA NEZLETILÝCH
JAKO SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝ JEV**

Autor práce: Veronika Eiblová

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Prezenční studium

Vedoucí práce: JUDr. Jan Bouchal

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Janu Bouchalovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

EIBLOVÁ, V. *Trestná činnost páchaná na nezletilých jako sociálně patologický jev : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2014. 40 s. Vedoucí bakalářské práce JUDr. Jan Bouchal

Klíčová slova: latence, nezletilí, prevence, trestná činnost, viktimmnost

Bakalářská práce se zabývá tématem trestné činnosti páchané na nezletilých. Jejím hlavním cílem je charakteristika a analýza nejčastěji páchaných trestných činů na nezletilých, sociální aspekty vedoucí k páchání trestné činnosti, zjištění míry viktimmnosti nezletilých v souvislosti s trestnou činností a především důvody směřující k latenci či objasněnosti skutečností v oblasti páchání trestných činů na nezletilých a jejich prevenci.

V teoretické části je práce zaměřena na fenomenologii a etiologii kriminality, aktuální jevy a nejčastěji páchané trestné činy na nezletilých, aspekty vedoucí k páchání trestné činnosti, míra viktimmnosti nezletilých, ochranu mládeže a represivní kontrolu a prevenci.

V praktické části je uskutečněn kvantitativní výzkum formou dotazníku a stanovena hlavní hypotéza ohledně obrácení se nezletilých na pomoc krizových center či na jiné orgány a služby s pomocí a tedy následným objasněním páchání trestné činnosti, a ve vedlejší hypotéze práce zkoumá, zda mají dotazovaní vysokou míru viktimmnosti na území Českých Budějovic, se základním souborem nezletilých ve věku 13 – 18 let.

ABSTRACT

EIBLOVÁ, V. *Criminality committed on the youth as social - pathological phenomenon* : Bachelor thesis. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2014. 40 p. Supervisor : JUDr. Jan Bouchal

Key words: latency, the youth, prevention, criminality, victimization

This bachelor thesis deals with the topic of criminality committed on youth. The main goals are to characterize and analyse the most frequent criminal acts committed on the youth, social aspects leading to the criminal activity, determine the level of youth's victimization related with crimes and mainly the reasons leading to the latency or to detection of facts in the field of crimes committed against youth and their prevention.

The theoretic part of the thesis is devoted to phenomenology and ethiology of criminality, actual phenomena and the most frequent criminal acts on the youth; aspects leading to committing crimes, rate of youth's victimization, protection of youth and repressive control and prevention

In practical part of the thesis is being used the quantitative research based on a questionnaire form. I specify the main hypothesis regarding the youth turning to crisis centers and other authorities for help and support with the further explanation of criminal acts. The subsidiary hypothesis investigates if there is high level of victimization in the territory of České Budějovice among the interviewees. The sample of interviewees is the youth of age 13 – 18.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	9
2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	10
2.1 Mládež a nezletilá osoba	10
2.1.1 Dítě.....	10
2.2 Sociálně- patologický jev	11
3 PRÁVNÍ OCHRANA MLÁDEŽE.....	12
3.1 Právní ochrana mládeže a její historický vývoj.....	12
3.2 Rodinné právo	14
3.2.1 Základní zásady sociálně- právní ochrany	15
3.2.2 Rodičovská odpovědnost a ochrana péče o dítě.....	17
3.3 Trestněprávní ochrana dětí dle Trestního Zákoníku.....	19
3.3.1 Jednotlivé trestné činy.....	19
3.4 Mezinárodní dokumenty o ochraně mládeže.....	20
4 CHARAKTERISTIKA KRIMINALITY PÁCHANÉ NA MLÁDEŽI	23
4.1 Hlavní rysy kriminality páchané na mládeži	23
4.2 Fenomenologie kriminality páchané na mládeži	24
4.3 Etiologie kriminality páchané na mládeži	25
4.4 Osobnost pachatele	28
4.5 Míra objasněnosti	30
4.5.1 Latentní kriminalita.....	31
4.6 Viktimnost mládeže.....	31
4.6.1 Volnočasové aktivity mládeže jako prevence kriminality	32
5 VYBRANÉ TRESTNÉ ČINY PÁCHANÉ NA NAZLETILÝCH.....	35
5.1 Kyberšikana u mládeže	35
5.1.1 Kybergrooming	36
5.2 Podávání alkoholických látek mládeži	37
5.3 Domácí násilí.....	39
5.3.1 Tělesné týrání	39
5.3.2 Psychické násilí.....	40
5.3.3 Sexuální zneužívání	40
5.4 Sexuální obtěžování	41

5.4.1	Munchhausenův syndrom	41
5.5	Mravnostní kriminalita	42
5.5.1	Pedofilie	43
5.6	Komerční sexuální zneužívání dětí	44
5.6.1	Dětská prostituce	44
5.6.2	Dětská pornografie	44
5.6.3	Obchod s dětmi	45
6	KONTROLA A PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ	47
6.1	Následky špatného zacházení s dětmi	47
6.2	Diagnostické postupy v případě podezření na špatné zacházení s dětmi	48
6.2.1	Vodítka k terapii.....	48
6.3	Kontrola kriminality	49
6.3.1	Pomoc v institucích a organizacích.....	50
7	VÝZKUM – VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	53
7.1	Cíl výzkumu	53
7.2	Technika výzkumu	54
7.3	Vyhodnocení jednotlivých otázek	54
7.4	Závěr- shrnutí výsledků šetření	65
	ZÁVĚR.....	70
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	73
	SEZNAM GRAFŮ	75
	PŘÍLOHY	76

ÚVOD

Téma trestné činnosti páchané na nezletilých je v dnešní době velmi aktuální. Především kriminalita na nezletilých si zasluhuje velkou pozornost převážně z důvodů velké latence, tedy důvodů, proč se dá považovat za tak často neobjasněnou. V tuto chvíli existuje spousta dětí, které by potřebovaly pomoc, nebo alespoň poradit. Tato práce má za cíl ozřejmit nejen nízkou objasněnost trestné činnosti, ale zároveň bude sloužit jako jakési vodítko k potenciálnímu zlepšení situace právě v oblasti kriminality páchané na nezletilých.

Násilí na nezletilých je základním porušením práv dětí - vždy je neospravedlnitelné a neomluvitelné. Bere právo a potřebu šťastného a spokojeného dětství i dospívání. Tato forma zcizení dětství je odpovědná za celoživotní bolest a trauma, se kterou jsou děti nucené žít. Přesně to však bývá důvodem, proč se dětské oběti násilí z důvodu neporozumění ocitají na pomyslné černé listině. Tato absurdita potom u dětí vyvolává pocit zmaru, který je nejtěžším prohřeškem na dětské duši.¹

Téma této trestné činnosti jsem si vybrala z důvodů zájmu nejen o trestní právo a kriminologii jako celek, ale jelikož studuji současně obor Sociální práce na Jihočeské univerzitě, k tématu ochrany dětí a trestné činnosti mám velmi blízko. Jako student nejen Bezpečnostně právní činnosti, ale i Sociální práce jsem spojila oba hlavní faktory studia touto prací do celku, a výsledky uvedené v praktické části bych ráda prezentovala školám, kde byl výzkum proveden, jako prevence a zároveň poskytnutí celkových výsledků o tom, jak jsou jejich žáci informováni o službách s pomocí, např. krizovými centry apod. a nápady, jak zvýšit podvědomí žáků právě o těchto službách.

¹ VANÍČKOVÁ, E. *Interpersonální násilí na dětech*. Praha : Úřad vlády ČR, 2009, s. 7

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Hlavním cílem bakalářské práce je ozřejmit aspekty vedoucí k nízké objasněnosti trestných činů na území Českých Budějovic, charakteristika a analýza nejčastěji páchaných trestných činů na nezletilých a důvody latence či objasněnosti skutečností v oblasti páchání trestných činů a jejich prevenci, která později může sloužit k nahlédnutí příslušným organizacím - v tomto případě převážně školám, při řešení preventivních postupů trestné činnosti páchané na nezletilých nebo jako informace o znalostech žáků o centrech a službách, na které se mohou v případě pocitu ohrožení obrátit.

První část bakalářské práce je zaměřena na fenomenologii a etiologii kriminality, aktuální jevy a nejčastěji páchané trestné činy na nezletilých, aspekty vedoucí k páchání trestné činnosti na mládeži, míra viktimnosti nezletilých, ochranu mládeže a represivní kontrolu a prevenci.

V druhé části bude uskutečněn kvantitativní výzkum s použitou technikou dotazníku a stanovení hlavní hypotézy ohledně obrácení se nezletilých na pomoc krizových center či na jiné orgány a služby s pomocí a tedy následným objasněním páchání trestné činnosti, a zda může platit tvrzení, že dotazovaní mají na území Českých Budějovic vysokou míru viktimnosti, se základním výzkumným souborem nezletilých ve věku 13 – 18 let.

Při zpracování bakalářské práce je vycházeno z odborné literatury, právních předpisů, veřejných publikací, článků a informací z internetových stránek.

2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

2.1 Mládež a nezletilá osoba

Za mládež označujeme věkovou skupinu, která ve společnosti zaujímá specifické postavení. U mládeže probíhá fyzické a psychické dozrávání, v němž se odehrávají kvalitativní předměty organizmu v duševním životě i v sociálním postavení jedinců a které vrcholí dosažením relativně stálého stavu dospělosti. Určité úskalí přináší fakt, že zralost tělesná, zralost duševní i zralost sociální nepřicházejí ve stejnou dobu a že existují různá kritéria používaná pro ohrazení každé z těchto zralostí. Při výkladu pojmu „mládež“ nejčastěji používáme věkové kritérium, které určuje časový úsek, během něhož je dotyčná osoba považována za příslušníka mládeže.²

Podle právních úprav je nezletilá osoba ta, které nedovršila osmnáctý rok věku. Před nabytím zletilosti se plně svéprávnosti nabývá přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství. Svéprávnost nabytá uzavřením manželství se neztrácí ani zánikem manželství, ani prohlášením manželství za neplatné.

Navrhne-li nezletilý, který není plně svéprávný, aby mu soud přiznal svéprávnost, soud návrhu vyhoví, pokud nezletilý dosáhl věku šestnácti let, pokud je osvědčena jeho schopnost sám se živit a obstarat si své záležitosti a pokud s návrhem souhlasí zákonný zástupce nezletilého. V ostatních případech soud vyhoví návrhu, je-li to z vážných důvodů v zájmu nezletilého.³

2.1.1 Dítě

Pro soukromoprávní odvětví je typické používání pojmu „dítě“, naopak veřejnoprávní disciplíny pracují s podrobnější věkovou kategorizací. Občanské právo používá pojem „dítě“ především u vztahů předků a potomků. Pojem dítěte v trestním právu pak neodpovídá pojmu zletilosti z hlediska občanského práva, čili dřívější nabytí zletilosti před dovršením osmnácti let je zde bez významu. Čl. 32 odst. 1 Listiny zmiňuje pojmy „dětí“ a „mladiství“ tak, že společně zakládají nadřazenou kategorii mládeže. Z pohledu mezinárodněprávního však není znění citovaného článku Listiny přiléhavé, neboť dítě bývá chápáno v širším slova smyslu - zahrnuje všechny fyzické

² CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha : Linde, 2010, s. 15

³ ČESKO. Zákon č. 89 ze dne 1. ledna 2014 občanský zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2014, částka 33/2012, s. 166-196. Dostupné také z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/NOZ_interaktiv.pdf>.

osoby od narození až do nabytí zletilosti. Podle Úmluvy z roku 1989 se dítětem rozumí potomek prvního stupně v řadě přímé, naopak souvislost s pojmem „mladiství“ ukazuje na jedince dosud nedosahujícího dospělosti.⁴

2.2 Sociálně- patologický jev

Sociální patologie se zabývá zákonitostmi takových projevů chování, které společnost hodnotí jako nežádoucí, protože porušují jejich sociální, morální či právní normy. V současné době zaznamenáváme zvýšený výskyt jevů, které jsou společností většinou hodnoceny jako nežádoucí, nebo dokonce nepřijatelné. Ohrožují společenský vývoj jak z hlediska morálky, tak mravnosti. Zde se věnuje pozornost především jevům, které mají vyšší stupeň nebezpečnosti pro společenský vývoj, stav společnosti a úroveň jejího uvědomění. Sociálně patologický jev je obecně takové chování jedince, které je charakteristické především nezdravým životním stylem, nedodržováním nebo porušováním sociálních norem, zákonů, předpisů či etických hodnot a taktéž jednání, které vede k poškozování zdraví jedince, prostředí, ve kterém žije a pracuje, a ve svém důsledku pak k individuálním, skupinovým či celospolečenským poruchám a deformacím oblasti výskytu sociálně patologických jevů.⁵

⁴ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha : Linde, 2010, s. 18

⁵ SOCHŮREK, J.: *Vybrané kapitoly ze sociální patologie*. Liberec : Technická Univerzita, 2001, s. 7

3 PRÁVNÍ OCHRANA MLÁDEŽE

Ochrana dítěte, která je širším pojmem než sociálně - právní ochrana, zahrnuje ochranu rozsáhlého souboru práv a oprávněných zájmů dítěte, a je proto upravena v různých právních odvětvích a v právních předpisech různé právní síly. Tvoří tak předmět činnosti celé řady orgánů, právnických a fyzických osob, a to v závislosti na jejich působnosti. Ochrana dítěte a zajišťování jeho práv se promítá do právních předpisů v oblasti rodinného práva, sociálního, školského, zdravotního, daňového, občanskoprávního, trestního apod., a z toho také vyplývá okruh subjektů, které ji realizují.

Ochránit dítě před špatným zacházením samozřejmě není výsadou několika vybraných profesí. Hlavní roli často sehrává okolí, které je nebo bylo svědkem ubližování dítěti. Ať už jsme v pozici všímavého souseda nebo náhodného kolemjdoucího, který se stane svědkem špatného zacházení s dítětem na ulici, v obchodě nebo třeba na dětském hřišti, máme možnost agresivního dospělého napomenout, ubránit dítě fyzicky, zavolat nebo podat oznámení na polici, případně sociální pracovníci, obrátit se na zdravotnické zařízení apod. Podle jedné americké studie jenom 17% přímých svědků násilí na dítěti učinilo nějaký krok k jeho zastavení. Policejní šetření a často naše zkušenost z krizového centra Linky bezpečí svědčí o tom, že před tím, než se případ dostane k příslušným orgánům, probíhající týrání toleruje blízké okolí dítěte, aniž se pokusí ho zastavit nebo alespoň svoje podezření oznámit. Na druhé straně je pravda, že o možnostech a způsobech, jak oznámit podezření ze zanedbávání, týrání, pohlavního zneužívání nebo jakéhokoliv ubližování dítěti, je veřejnost informovaná minimálně. Týká se to i možnosti anonymního oznámení na odborech OSPOD příslušných místních úřadů, které by měly každé podezření přešetřit.⁶

3.1 Právní ochrana mládeže a její historický vývoj

Jako první specifikovala práva dítěte Ženevská deklarace práv dítěte (1924), později byla přijata Charta práv dítěte (1959). Pod jejím vlivem byl přijat zákon č. 94/1963 Sb., Zákon o rodině, který byl mnohokrát novelizován a v roce 2014 zrušen zákonem č. 89/2012 Sb. novým Občanským zákoníkem platným ke dni 1. 1. 2014.

⁶ PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. Praha : G plus G, 1996, s. 24

V roce 1989 byla přijata Úmluva o právech dítěte (č. 104/1991 Sb.), do které se zařazují:

- Práva na život a přežití - zahrnují právo na život, přiměřenou životní úroveň, bydlení, výživu, zdravotní péči atd.
- Práva na ochranu - zahrnují právo na ochranu proti všem druhům krutosti, vykořisťování a zneužívání, svévolnému oddělení od rodiny, ale i právo na ochranu proti poškozování v systému trestního práva
- Práva na osobní rozvoj - zahrnují právo na vzdělání, svobodu myšlení a náboženství a přístup k informacím, ale také právo na hru a zábavu
- Participační práva dětí - zahrnují právo dětí svobodně vyjádřit své názory a mít slovo v záležitostech ovlivňujících jejich život.

Česká republika ratifikovala Úmluvu o právech dítěte v roce 1991. Zavedení Úmluvy o právech dítěte do právního systému ČR s sebou nepřineslo nutnost vážnějšího zásahu do stávajícího systému právní ochrany dětí a mládeže – životní standard dětí v ČR je dobrý, většina práv na optimální osobní rozvoj je dána přímo ze zákona, z demokratické tradice našeho systému výchovy a vzdělávání vyplývá běžné naplňování participačních práv dětí, zákonem ošetřena jsou práva na ochranu dětí. To však neznamená, že v ČR je v oblasti naplňování práv dětí vše v naprostém pořádku. V každé ze čtyř kategorií práv dětí, vymezených Úmluvou o právech dítěte (práva na život, rozvoj, ochranu a participaci), nalezneme i u nás problémy, které je třeba komplexně řešit, nebo alespoň otázky, na něž je třeba odpovědět:

- Větší pozornost než dosud je třeba věnovat negativnímu vlivu životního prostředí na zdraví dětí (zejména v průmyslových oblastech), účinnějšími legislativními prostředky podporovat zdravou výživu dětí, dbát o důsledné očkování dětí a prevenci dětské úrazovosti, zpružnit v teorii i praxi systém sociálně právní ochrany dětí a mládeže a náhradní rodinné péče.
- Komplexně je třeba řešit problém národnostních menšin, zejména minority romské.
- V oblasti ochrany dětí je nutné věnovat větší pozornost než dosud problému týrání, zanedbávání a sexuálního zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního

zneužívání, dětské pornografie, prostituce a obchodu s dětmi, dále kriminalitě dětí a mládeže a problémům souvisejícím, dětské narkomanii, včetně alkoholismu a nebezpečí nálezů intravenózní aplikací drog, ale i zneužívání dětí k rozšiřování drog.

- Nízká je znalost dětí Úmluvy a dětských práv.

Ve středu zájmu Rady Evropy je především tzv. syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte - CAN (child abuse and neglect). Jde o společenský jev, jehož společným jmenovatelem je ubližování dítěti. Jeho poznání, odhalování, náprava i prevence je záležitostí různých vědních oborů zabývajících se dítětem.⁷

Zdravotnická komise Rady Evropy přijala následující členění:

- Tělesné a duševní týrání
- Pohlavní zneužívání
- Zanedbání- pasivní zneužívání
- Podávání alkoholu, drog a léků
- Systémové týrání.

Mezinárodním problémem se koncem dvacátého století stalo komerční sexuální zneužívání dětí. Především internet učinil z komerčního sexuálního zneužívání dětí globální záležitost. Závažnost problému aktivizovala nevládní organizace, národní vlády i mezinárodní organizace (Rada Evropy, OSN, UNESCO, UNICEF) k uspořádání světových kongresů ve Stockholmu (1996) a v Jokohamě (2001). Stockholmský kongres přijal akční plán proti sexuálnímu zneužívání dětí ke komerčním účelům, v němž byly formy komerčního sexuálního zneužívání specifikovány jako obchodování s dětmi, dětská prostituce a dětská pornografie. Ústavní zakotvení práv dítěte je zejména v Listině základních práv a svobod. Ochranu práv dítěte upravují další právní předpisy jako rodinné právo v Občanském zákoníku či Zákon o sociálně právní ochraně dítěte.⁸

3.2 Rodinné právo

Rodinné právo a pojem „rodičovská moc“, obsažený v dřívějších právních předpisech, neodpovídá současným požadavkům pro svůj mocenský, příliš autoritativní

⁷ UNICEF. Práva dětí. *Unicef.cz* [online]. © 2004-2014 [cit. 2014-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.unicef.cz/co-delame/kde-pusobime>>.

⁸ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 254-255

charakter a tím i pro rozpor s Úmluvou o právech dítěte; ta je založena na myšlence uznání vrozené důstojnosti a rovných a nezadatelných práv všech příslušníků lidského rodu. Pokud se jedná o nové vymezení obsahu tohoto pojmu, jedná se o souhrn práv a povinností upravujících péči o osobu dítěte, správu jeho majetku a zastupování v právních vztazích s nezbytným vyjádřením povinností chránit zájmy dítěte.

Právo rodičů užít přiměřených výchovných prostředků je omezeno povinností neohrozit důstojnost dítěte. Zákon tedy poprvé, v souladu s mezinárodními normami a Úmluvou, chrání důstojnost dítěte. Podle čl. 16 odst. 1 a 2 cit. Úmluvy nesmí být žádné dítě vystaveno svévolnému zasahování do soukromého života, domova nebo korespondence ani nezákonným útokům na svou čest a pověst, a má právo na ochranu proti takovým zásahům nebo útokům. Také článek 19 stanoví povinnost přijímat opatření k ochraně dětí před všemi formami špatného zacházení, tělesným či duševním násilím, urážením, trýzněním nebo zanedbáváním ze strany rodičů nebo jiných osob, majících děti v péči.

Podle článku 29 musí výchova dítěte směřovat k rozvoji osobnosti dítěte, jeho nadání, rozumových a fyzických schopností, k přípravě na aktivní život v dospělosti při zdůraznění respektu k základním lidským právům a k posilování úcty ke svým rodičům.⁹

3.2.1 Základní zásady sociálně- právní ochrany

Předním hlediskem sociálně - právní ochrany je zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte.

Sociálně právní ochrana se zaměřuje zejména na děti: (§ 6 zákona č. 359/99 Sb. ve znění pozdějších předpisů)

a) jejichž rodiče

1. zemřeli,
2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti,
3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské

⁹ ČESKO. Zákon č. 104 ze dne 6. února 1991 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte (Úmluva o právech dítěte). In *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 22, s. 2-10. Dostupné také z WWW: <<http://www.crdm.cz/download/umluva.pdf>>.

zodpovědnosti,

b) které byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, pokud tato neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy,

c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin, nebo jde o děti mladší 15 let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití,

d) které se opakovaně dopouštějí útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte,

e) na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost nebo je podezření na spáchání takového činu.

Sociálně právní ochranou dětí (dále SPOD) se rozumí zejména: ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny. Pro účely tohoto zákona se dítětem rozumí nezletilá osoba. SPOD se poskytuje dítěti, které na území České republiky má povolen dlouhodobý nebo trvalý pobyt či podalo návrh na zahájení řízení o udělení azylu.

Podle zákona o sociálně právní ochraně dětí je každý oprávněn upozornit na závadné chování dětí jejich rodiče, každý je oprávněn upozornit orgán sociálně právní ochrany na porušení povinností vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti nebo na závadné chování dětí, dítě samo má právo požádat orgány sociálně právní ochrany o pomoc při ochraně svého života a svých práv, dítě má právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů, rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte má právo při výkonu svých práv a povinností požádat o pomoc orgán sociálně právní ochrany.

Sociálně právní ochranu zajišťují orgány sociálně právní ochrany, jimiž jsou:

- krajské úřady,
- obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
- obecní úřady,

- ministerstvo.¹⁰

3.2.2 Rodičovská odpovědnost a ochrana péče o dítě

Dle zákona č. 401/2012 Sb. O sociálně právní ochraně dětí, § 858 stanoví, že rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.

§ 870 stanoví, pokud nevykonává-li rodič svoji rodičovskou odpovědnost řádně a vyžaduje-li to zájem dítěte, soud jeho rodičovskou odpovědnost omezí, nebo omezí její výkon, a zároveň stanoví rozsah tohoto omezení.

Zneužívá-li rodič svoji rodičovskou odpovědnost nebo její výkon, anebo svoji rodičovskou odpovědnost nebo její výkon závažným způsobem zanedbává, soud jej jeho rodičovské odpovědnosti zbaví. Spáchal-li rodič proti svému dítěti úmyslný trestný čin, nebo použil-li rodič své dítě, které není trestně odpovědné, ke spáchání trestného činu, nebo spáchal-li rodič trestný čin jako spolupachatel, návodce, pomocník či organizátor trestného činu spáchaného jeho dítětem, soud zvlášť posoudí, nejsou-li tu důvody pro zbavení rodiče jeho rodičovské odpovědnosti.

§ 872 - Před rozhodnutím soudu o omezení rodičovské odpovědnosti soud vždy posoudí, zda je vzhledem k zájmu dítěte nezbytné omezit právo rodiče osobně se stýkat s dítětem. Dojde-li ke zbavení rodiče rodičovské odpovědnosti, zůstává rodiči právo osobně se stýkat s dítětem jen v případě, že soud rozhodne o zachování tohoto práva rodiči s přihlédnutím k zájmu dítěte.

§ 873 - Zbavil-li soud rodiče rodičovské odpovědnosti, může zároveň rozhodnout, že jej zbavuje všech nebo některých povinností a práv stanovených v § 856, především práva dát souhlas k osvojení.

¹⁰ ČESKO. Zákon č. 401 ze dne 7. listopadu 2012 novela zákona o sociálně- právní ochraně dětí. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 190, s. 5090- 5099. Dostupné také z WWW: <http://is.muni.cz/th/200618/pedf_m/CR_zakon.pdf>.

Dle § 884 Péče o dítě a jeho ochrana mají rodiče rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Rodiče mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině.

Výchovné prostředky lze použít pouze v podobě a míře, která je přiměřená okolnostem, neohrožuje zdraví dítěte ani jeho rozvoj a nedotýká se lidské důstojnosti dítěte.

Zvláštní opatření při výchově dítěte, § 924 zahrnující preventivní, výchovné i sankční opatření stanoví, že pokud se dítě ocitne ve stavu nedostatku řádné péče bez ohledu na to, zda tu je či není osoba, která má právo o ně pečovat, anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen, soud upraví předběžně poměry dítěte na nezbytně nutnou dobu; rozhodnutí soudu nepřekáží, pokud dítě není řádně zastoupeno.

Dle § 925 a § 926, vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte, a neučiní-li tak orgán sociálně - právní ochrany dětí, může soud:

a) napomenout vhodným způsobem dítě, rodiče, osobu, do jejíž péče bylo dítě svěřeno, popřípadě toho, kdo narušuje řádnou péči o dítě,

b) stanovit nad dítětem dohled a provádět jej za součinnosti školy, orgánu sociálně - právní ochrany dětí, popřípadě dalších institucí a osob, které působí zejména v místě bydliště nebo pracoviště dítěte, nebo

c) uložit dítěti nebo rodičům omezení bránící škodlivým vlivům na jeho výchovu, zejména zákazem určitých činností.

Soud sleduje, zda je dodržováno výchovné opatření, o kterém rozhodl, a hodnotí jeho účinnost zpravidla v součinnosti s orgánem sociálně - právní ochrany dětí, popřípadě dalšími osobami. Přísluší-li péče o dítě a jeho ochrana nebo péče o jeho jmění na základě rozhodnutí soudu jiné osobě než rodiči, a rodič a tato osoba se nemohou o výkonu péče dohodnout, rozhodne na návrh některého ze zúčastněných soud.¹¹

¹¹ ČESKO. Zákon č. 89 ze dne 1. ledna 2014 občanský zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2014, částka 33/2012, s. 166-196. Dostupné také z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/NOZ_interaktiv.pdf>.

3.3 Trestněprávní ochrana dětí dle Trestního Zákoníku

Trestněprávní ochrana vymezuje jednotlivé trestné činy spáchané na nezletilých. V novém trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. je trestněprávní ochrana dítěte uvedena zejména v hlavě III Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a hlavě IV Trestné činy proti rodině a dětem.

Hlava III upravuje všechny sexuální trestné činy, kterým společnost i s důrazem na ochranu zejména žen a dětí věnuje zvýšenou pozornost. Jsou zde obsaženy trestné činy proti lidské důstojnosti, a to jen ve sféře pohlavní. Jako trestné činy tohoto druhu se postihují jednání, která jsou v rozporu s mravními názory společnosti na sexuální vztahy. Pod společným názvem tu jsou uvedeny trestné činy, které mimo lidské důstojnosti chrání svobodu rozhodování v pohlavních vztazích (§ 185 - 188 Trestního zákoníku), nerušený mravní a tělesný vývoj dětí, který by mohl být narušen předčasnými pohlavními styky nebo jiným nevhodným jednáním (§ 188 - 190 Trestního zákoníku) a morální zásadu nedovolující soulož mezi nejbližšími příbuznými (§ 188 Trestního zákoníku).¹²

3.3.1 Jednotlivé trestné činy

Ochrana před neplněním povinností rodiče:

- Opuštění dítěte nebo svěřené osoby dle § 195, Zanedbání povinné výživy dle § 196.

Ochrana před agresivním chováním:

- Týrání svěřené osoby dle § 198, Týrání osoby žijící ve společné domácnosti § 199, Únos dítěte a osoby stížená duševní poruchou dle § 200, Vražda dle § 140, Zabití dle § 141, Vražda novorozence matkou dle § 142.

Ochrana před obchodováním:

- Svěření dítěte do moci jiného dle § 169.

Ochrana proti ohrožení mravní výchovy:

- Ohrožování výchovy dítěte dle § 201, Svádění k pohlavnímu styku dle § 202.

¹² SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 253

Ochrana mravnosti a zdravého sexuálního vývoje:

- Znásilnění dle § 185, Sexuální útlak dle § 186, pohlavní zneužití dle § 187, Soulož mezi příbuznými dle § 188, Kuplířství dle § 189, Prostituce ohrožující mravní vývoj dítěte dle § 190, Šíření pornografie dle § 191, Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií § 192, Zneužití dítěte k výrobě pornografie dle § 193.

Ochrana před zneužíváním látek:

- Podávání alkoholu dítěti dle § 204, Šíření toxikomanie dle § 287, Výroba a jiné nakládání s látkami s hormonálním účinkem dle § 288.¹³

3.4 Mezinárodní dokumenty o ochraně mládeže

V průběhu historie lze zaznamenat neustále se zvyšující důraz na potřebu ochrany dětí, a to i v rámci trestního práva. To se odráží i v předpisech ústavního práva, konkrétně v čl. 32 Listiny základních práv a svobod (LZPS), kde je mimo jiné stanoveno, že je zaručena zvláštní ochrana dětí a mladistvých, např.:

- Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.
- Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva.
- Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.
- Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.¹⁴

Ochrana práv dětí je také zdůrazňována v mnoha dalších významných mezinárodních dokumentech. Zde se jedná především o Úmluvu o právech dítěte (zákon č. 104/1991 Sb.) a Opční protokol k této Úmluvě z 25. 5. 2000 týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie. Jako další lze uvést např. Evropskou sociální

¹³ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 254

¹⁴ ČESKO. Zákon č.2 ze dne 16. prosince 1992 Listina základních práv a svobod. *In Sbirka zákonů České republiky*. 1993, s. 1. Dostupné také z WWW:
< <http://www.sbirkazakonu.info/listina-zakladnich-prav-a-svobod/rodicovstvi-a-rodina-jsou-pod-ochranou-zakona.html>>.

chartu (č. 14/2000 Sb. m. s.), Úmluvu o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce č. 182 (sd. č. 90/2002 Sb.), Evropskou úmluvu o právním postavení dětí narozených mimo manželství (sd. č. 47/2001 Sb. m. s.), Úmluvu Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním č. 201 z roku 2007, Rámcové rozhodnutí Rady EU 2004/68/JHA, o boji proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii, Doporučení Rady Evropy o násilí v rodině, o sociálních opatřeních, týkajících se násilí v rodině, o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování, Doporučení Rady Evropy týkající se sexuálního vykořisťování, pornografie, prostituce a obchodování s dětmi a mladými dospělými, o prevenci problémů souvisejících s alkoholem zejména mezi mladými lidmi, Doporučení rady Evropy týkající se prevence drogové závislosti a zvláštní role výchovy ke zdraví.

Z posledních dokumentů EU přijatých Evropským parlamentem v zájmu zvýšení ochrany dětí před trestnými útoky je třeba na tomto místě uvést jednak jeho usnesení z 16. 1. 2008 nazvané Směrem ke strategii Evropské Unie o právech dítěte a jednak jeho Doporučení z 3. 2. 2009 adresované Radě EU k posílení boje proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii. Citované Doporučení se věnuje i novým formám sexuálního zneužívání a vykořisťování dětí za využití moderních informačních technologií (např. prohlížení dětské pornografie na internetových stránkách, kriminalizace tzv. groomingu, tj. nalákání a navázání kontaktu s dětmi prostřednictvím internetu za účelem jejich následného sexuálního zneužití, apod.) Zásady a doporučení obsažené ve výše citovaných mezinárodních dokumentech se kromě trestněprávních předpisů, odrážejí do vnitrostátních předpisů rodinného, občanského a správního práva jednotlivých zemí. V České republice jsou to zejména Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. rodinné právo, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 305/2009 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami, zákonem č. 401/2012 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních.

Problémy dětí v jednotlivých zemích jsou si podobné, a to i přes rozdílnou historickou, sociální, kulturní a ekonomickou realitu. Mezinárodní dokumenty zpočátku poskytovaly dětem ochranu pouze před vybranými negativními jevy, jako byl obchod s dětmi, dětská námezdní práce atd., a to v návaznosti na tehdejší společensko - politické vlivy. Až od druhé dekády minulého století začaly být přijímány

úmluvy pokrývající problematiku postavení dětí v celé její složitosti a komplexnosti. Sdružování států do mezinárodních organizací s vlastní normotvorbou směřovalo k soubornému postizení ochrany dětí. Docházelo k neustálému střídání a kontinuitě právně závazných a nezávazných mezinárodních dokumentů.

V rámci kontroly komerčního sexuálního zneužívání dětí očekáváme nárůst významu právních nástrojů Evropské unie. Minimální požadavky na skutkové podstaty trestných činů byly v základech definovány a v právních řádech členských států prosazeny. Nyní je zájem Evropské unie soustředěn na zvyšování sazeb trestních sankcí a kriminalizaci předpolí zkoumaného jevu, kam spadá svádění dětí k sexuálním aktivitám přes internet (tzv. cybergrooming) a sledování dětské pornografie i bez stažení závadových souborů do počítače. Efektivní trestněprávní postih pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí v přeshraničních případech bude výrazně ovlivňován případným posilováním mezinárodní policejní a justiční spolupráce v trestních věcech.¹⁵

¹⁵ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha : Linde, 2010, s. 87-105

4 CHARAKTERISTIKA KRIMINALITY PÁCHANÉ NA MLÁDEŽI

4.1 Hlavní rysy kriminality páchané na mládeži

V rámci kriminality na mládeži vystupuje do popředí věk jako takový. Je objektivním hlediskem určujícím, zda jde o předmětnou kriminalitu, či nikoliv. Skutečnost, že se zabýváme osobami nedospělými nalézajícími se v duševním a fyzickém vývoji, se pak promítá do samotné podstaty tohoto jevu.

Mládež je nositelem svébytných skupinových znaků, které jsou pro ni příznačné a které jsou relativně ustálené. Předně se jedná o somatické vlastnosti, jako např. nedospělé fyzické vzezření, slabší tělesná konstituce, pro něž jsou pachateli vyhledávány. Rovněž jsou evidentní psychické vlastnosti dětí a mladistvých, jimiž se rozumí nerozvinuté intelektové schopnosti, otevřená emoční struktura atd., které usnadňují spáchat trestný čin proti nim. Mládež je proto považována za skupinu osob nejvíce ohroženou sociálně patologickými jevy, a to jak negativními společenskými jevy charakteristickými pro moderní společnost (bída, nemocnost, úrazovost), tak asociálními společenskými jevy (výtržnictví, vandalismus, šikanování, extremismus), a v neposlední řadě sociálně patologickými jevy v užším slova smyslu (sebevražednost, prostituce).

Sama skutečnost, že trestný čin je spáchán vůči osobě mladší osmnácti let, však nemusí mít z pohledu pachatele žádnou relevanci. Děti a mladiství mohou být jen „náhodnými oběťmi“. Pachatel nemusí věk oběti znát nebo může ke spáchání činu přistoupit bez ohledu na něj. Je tomu typicky při krádežích odložených věcí, naopak při loupežích již fyzická výbava jedince sehrává důležitou roli. Tato trestná činnost se v základních rysech neliší od jiné, zvláštní přístup vyžaduje až její objasňování a vyšetřování (účast zákonných zástupců, limity ochrany soukromí, šetrné provádění výslechu apod.).

K osobě mladší osmnácti let může mít pachatel blízký citový vztah. Ovšem nemusí zde být přítomen aktuální konflikt s pachatelem, dítě či mladistvý se může stát obětí trestného činu jen proto, že je konkrétnímu pachateli snadno dostupný. Například

u pohlavního zneužívání dětí je známo, že se jej často dopouštějí muži (zvláště nevlastní otcové), kteří se svou dospělou partnerkou nemají naplněný sexuální život a nevlastní dceru volí jako náhradní objekt pohlavního uspokojení (nebývá u nich diagnostikována sexuální deviace v objektu – pedofilie). Děti a mladiství jsou do značné míry odkázáni na osoby dospělé, jako jsou rodiče, příbuzní, pedagogové, vychovatelé atd. Trestná činnost těchto osob je v příkrém rozporu s ochranou, kterou jim mají poskytovat. Z viktimologického hlediska je mládež označována za zvlášť zranitelnou skupinu osob, která je ve vyšším ohrožení kriminalitou. Děti a mladiství se mnohdy nemohou o své vlastní vůli rozhodnout a svobodně ji vyjádřit, nejsou schopny celou situaci duševně pochopit a vůči pachateli se autoritativně prosadit. V důsledku svých fyzických, emocionálních a kognitivních charakteristik zaujímají pozici slabší a bezbranné osoby. I činy s menší intenzitou strádání, pokud působí delší dobu, u nich vyvolávají silnou traumatizaci a mají negativní vliv na jejich zdravotní a psychický stav i kvalitu života dotčených rodin. Dětem (podobně také ženám v seniorském věku) je přisuzován status „ideální oběti“, a to právě z důvodu jejich slabosti, zranitelnosti, nevinnosti a odkázanosti na cizí pomoc a soucit, který si zaslouží zvláštní pozornost a jenž není ani přisuzován jiným, byť velmi často viktimizovaným kategoriím obětí trestných činů, mezi něž patří například bezdomovci či opilí lidé.¹⁶

4.2 Fenomenologie kriminality páchané na mládeži

Stav, strukturu a dynamiku trestných činů páchaných na mládeži můžeme odvodit z počtu obětí, kterými se stali nezletilí a kterými se mohou stát pouze nezletilí. U ostatních vybraných trestných činů můžeme porovnat počet obětí, kterými se stala mládež, s počtem obětí, kterými se stali dospělí.¹⁷

Komplikovaný může být sběr informací od mládeže, která je kriminalitou zasažena, buď z důvodu předpojaté kritiky těchto osob vůči oficiálním institucím, nebo s ohledem na obavu ze zneužití získaných údajů. Mládež může mít i zkreslené a neúplné představy o problému, na který je dotazována.

Při získávání poznatků o kriminalitě páchané na mládeži sehrávají důležitou roli občanská sdružení zabývající se intervencí v krizových situacích. Jsou to zejména ta občanská sdružení, která poskytují pomoc obětem trestné činnosti, patří sem Bílý kruh

¹⁶ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha : Linde, 2010, s. 19-22

¹⁷ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 163

bezpečí, Krizové centrum Linky bezpečí, La Strada, nadace Naše Dítě aj. Přínosné jsou údaje od sociálních a zdravotních pracovníků, kteří se z titulu své profese zabývají péčí o ohrožené děti. Tito pracovníci mohou v počátku indikovat znaky zneužívání a zanedbávání dětí a přispět k odhalení a rozkrytí těchto případů.

Významný zdroj informací o kriminalitě páchané na mládeži představují hromadné sdělovací prostředky. Do nedávné doby se předpokládalo, že fascinace pachatelem a činem působí očividně tak silně a trvale, že zájem o oběť se v analýze masmédií projevuje jen váhavě. Zveřejňování případů obětí trestných činů z řad dětí a mladistvých však bylo i v minulosti časté a není tomu jinak ani v poslední době. Přitom hrozí zesílené sekundární poškození obětí v důsledku veřejné prezentace jejich případů. Zájem hromadných sdělovacích prostředků o téma kriminality páchané na mládeži stupňuje obavy rodičů o jejich potomky. U mediální prezentace bývá útočeno na city diváka, je vyvoláván pocit zranitelnosti a nebezpečí z kriminality. Strach z kriminality je zesilován předdramatizováním reakcí oběti na událost. Ve snaze předejít viktimizaci jsou dětem vštěpována doporučení, která je mají před ohrožujícími činy ochránit. Například jde o modlení se k dětskému bůžku, zákaz přijímat cukrovinky od neznámých lidí, upozorňování na odlišnosti mezi „dobrymi“ a „špatnými“ dotyky apod. Jen publicita věnována případům špatného zacházení s dětmi pochopitelně nestačí k řešení vzniklé situace, což dokládá známá kauza Elisy Izquierdo z roku 1995 z USA. Jmenovaná šestiletá dívka byla týrána matkou a nevlastním otcem (oba byli nealkoholoví toxikomani) a tato skutečnost byla po delší dobu známa dvaceti třem odborníkům. Navzdory tomu nebyla vykonána žádná intervence k pomoci Elise, která nakonec zemřela (zmiňovaný případ vedl k přehodnocení systému pomáhajících služeb).¹⁸

4.3 Etiologie kriminality páchané na mládeži

Při hledání příčin, které mohou mít zásadní vliv na vznik špatného zacházení s mládeží, musíme vzít v úvahu tři okruhy faktorů:

- Faktory působící ve společnosti
 - Závisí na kultuře a struktuře společnosti
 - Závisí na demografických podmínkách

¹⁸ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha : Linde, 2010, s. 23-24

- Závisí na legislativě
- Závisí na kriminalitě
- Závisí na práci OČTŘ a práci ostatních institucí
- Faktory působící uvnitř rodiny
 - Závisí na ekonomické situaci rodiny
 - Závisí na alkoholové a nealkoholové toxikomanii v rodině
 - Závisí na nezaměstnanosti či zaměstnanosti v rodině
 - Závisí na počtu členů rodiny, na rodinných vztazích mezi těmito faktory
- Faktory spočívající v jednotlivci
 - Psychické rysy
 - Sexuální deviace
 - Poruchy orgánů
 - Neurotické osobnosti
 - Psychotici atd.¹⁹

Faktory působící ve společnosti:

Obtížnost identifikace faktorů působících ve společnosti se zvýrazní tehdy, když si uvědomíme, že mládež nepředstavuje zcela homogenní skupinu. Dopad těchto faktorů proto může být rozdílný, ať v pozitivním nebo v negativním slova smyslu. Za faktory působící ve společnosti se považují především kulturní a sociální podmínky a demografická situace. Hodnoty společnosti determinují specifickou ochranu mládeže, takže významným aspektem je také zakotvení postavení mládeže v právním řádu. Jak praví profesor Sokol: „Právo funguje na jedné straně jako hrozba pro ty, kteří by je chtěli porušit, a tím zároveň i jako ochrana těch, kteří se na ně spoléhají.“

Faktory působící uvnitř rodiny:

Zneužívání dětí uvnitř rodiny patří mezi nejstarší společenská tabu. Podle názoru Radvanové stojí zdravému tělesnému a psychologickému vývoji dítěte v cestě mnoho objektivních překážek (chudoba či sociální vyloučení), vedle toho však existují daleko nebezpečnější překážky spočívající v subjektivních vlastnostech a projevech osob, které o děti pečují, nebo které s nimi žijí v rodinné pospolitosti. Zajímavá je také poznámka

¹⁹ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 259-260

Čírtkové, že veřejnost se jen obtížně vyrovnává s faktem, že nejvíce případů zneužívání se odehrává v rodinách nebo v jim podobných partnerských uskupeních. Až poté následují jako pravděpodobní pachatelé zneužívání osoby přicházející do kontaktu s dítětem díky své institucionální povinnosti či zájmové aktivitě (učitelé, trenéři, vychovatelé). Na posledním místě se uvádí náhodní pachatelé, které dítě před zneužíváním vůbec neznalo. Mezi pachateli sexuálního zneužívání převažují rodiče a rodinní příbuzní, tudíž jsou sledovány rizikové faktory, jako dysfunkčnost rodiny, soužití matky s dítětem a jeho nevlastním otcem, uzavřenost rodiny postrádající sociální síť, rigidní patriarchální hierarchie, neuspokojivé partnerské vztahy apod.²⁰

Co se týče domácího násilí, až do šedesátých let svět věřil, že surové bití a týrání jsou řídké a extrémní jevy, které se vyskytují pouze ve zjevně problematických rodinách, kdežto v běžných „slušných“ rodinách se nevyskytují. Ovšem ukazovalo se, že násilí se vyskytuje ve všech společenských vrstvách, i když bývá častěji v rodinách s nižší socioekonomickou úrovní. Násilí je tedy označeno za problém, který má širší společenský význam a je třeba jej pojmenovat i řešit na všech úrovních.²¹

Faktory spočívající v jednotlivci:

Stejně jako je široké spektrum kriminality páchané na mládeži, tak je široké i spektrum pachatelů této kriminality. Značnou část kriminality proti mládeži páchají recidivisté, u nichž je trestná činnost běžnou součástí jejich života. Také může jít o pachatele, kteří se dopustili trestné činnosti na osobách mladších osmnácti let jen proto, že to vyplynulo z konkrétních okolností, aniž by vůči této kategorii byli předem vyhrazeni. Je však třeba počítat se svébytnou skupinou pachatelů mravnostní kriminality, u nichž je přítomna sexuální odchylka, ne vždy se jedná o předpokládanou deviaci v objektu nebo deviaci v aktivitě. Často jde o pachatele se sociálně nevyzrálou osobností v morálním úpadku.

Zanedbávání dětí přichází zejména od jedinců, kteří trpí duševní nemocí, zvláště depresí, schizofrenií, u dospělých s organickým postižením mozku nebo závislostí na návykových látkách.²²

²⁰ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha : Linde, 2010, s. 33-35

²¹ GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. Praha : Vyšehrad, 2000, s. 13-14

²² CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha : Linde, 2010, s. 36

4.4 Osobnost pachatele

V souvislosti s osobností pachatele se psychologie zajímá o dvě otázky. Za prvé, jak dospívá jedinec k připravenosti jednat kriminálním způsobem, tj. jaké duševní pochody a vlastnosti uvozují trestnou činnost, udržují ji v chodu a vtiskávají jí její konkrétní tvář. Druhá otázka směřuje ke zjištění, zda se pachatelé vyznačují určitými psychickými zvláštnostmi, které je odlišují od nepachatelů, a jestliže tomu tak je, pak o jaké zvláštnosti (vlastnosti) se jedná. Uvedené dvě otázky vyjadřují ve zjednodušené podobě výchozí pozice dvou přístupů ke studiu osobnosti pachatele v kriminální (kriminologické) psychologii. První přístup se běžně označuje jako procedurální či dynamický. Druhý přístup se nazývá strukturální či typologický.

Strukturální přístup se zabývá především typologickými koncepcemi, proto bývá rovněž označován jako typologický přístup. Již dlouhou dobu provokuje lidské poznání otázka, zda se pachatelé zásadně liší po stránce svého psychického založení od většiny, která respektuje morální i právní normy, a jestliže ano, tak čím, jaké psychické vlastnosti a charakteristiky diferencují sociálně přizpůsobeného jedince od kriminální osobnosti.

Zdá se však, že představa o absolutní, zásadní a trvalé odlišnosti osobnosti pachatele od nekriminální většiny je překonaným mýtem forenzní psychologie a kriminologie. Nepodařilo se zjistit nápadné změny struktury a dynamiky osobnosti, které by byly příznačné výlučně pro osobnost pachatele. Např. agresivita se vyskytuje u pachatelů i nepachatelů, a současně ne každý pachatel musí být nutně zvýšeně agresivní. U některých vrahů je např. osobnost posunuta ne ve směru zvýšené agresivity, nýbrž ve směru sníženého sebevědomí a zvýšené impulsivnosti. To znamená, že alespoň na současné úrovni zkoumání se nepodařilo prokázat existenci typických psychických charakteristik, které by nutně předurčovaly jedince ke kriminálnímu vývoji a proto by se vyskytovaly pouze v populaci pachatelů. Původně předpokládaný pud zločinnosti (zločinecké založení), který by fatálně a nezvladatelně popoháněl jedince ke kriminálnímu jednání, je nade vše pochybnost pouze uměleckou fikcí. Na druhé straně však existují výzkumné studie, které potvrzují vyšší pravděpodobnost kolize určitého jedince se zákonem právě v důsledku vysoce rizikové kombinace zcela určitých vlastností. Kanadský tým odborníků dospěl ve svém projektu k závěru, že k rizikovým osobnostním předpokladům patří trojkombinace:

- snížená úzkostnost (jedinec se směle a bez obav pouští do nových a nejistých aktivit),
- zvýšená impulsivnost (jedinec preferuje být neustále v pohybu, situace ho rychle zláká),
- nezávislost na odměně (jedinec je lhostejný k tomu, zda bude chválen, či nikoli).

Nápadné projevy uvedených vlastností pozorují rodiče u svých potomků už od dětství. Podstatné je ale zjištění, že značně riziková je výlučně tato trojkombinace. Jiná skladba vlastností nebo pouze dvě z nich riziko nepřinášejí.

U pachatelů trestných činností lze zmínit klasifikaci pachatelů, která odhlíží od deliktových specifik. Jako výchozí kritérium jsou volena hlediska blízká psychopatologii. Rozlišujeme 5 základních typů osobnosti pachatele:

- Socializovaný (normální) typ
- Neurotický typ
- Psychopatický typ
- Mentálně nedostatečný typ
- Psychotický typ.²³

Nejvíce obětí z řad mládeže u mravnostních trestných činů je u trestního činu pohlavního zneužití. V této souvislosti je potřebné zmínit osobnost pachatelů tohoto trestného činu. Znalost osobnosti pachatele či potencionálního pachatele je důležitá pro přijetí vhodného preventivního či represivního opatření. Jedná se o dva typy:

- Situační typ - není primárně zaměřen na děti, ale své trestné činy páchá pod vlivem stresu:
 - Retardovaný typ - bývá často ženatý a na děti útočí vlivem stresové situace, např. rozvodu, svým útokem zpravidla dítě nezraňuje a zaměřuje se na děti, které zná,
 - Morálně nevybíravý typ - zneužívá nevyběrově, prakticky každou dostupnou osobu (dítě je jednou z možností),

²³ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 59-62

- Sexuálně nevybíravý typ - experimentuje se sexem a často i s různými praktikami a není primárně zaměřen na děti,
- Inadekvátní či naivní typ - bývá sociálně problémový, může mít deficit intelektu či být senilní a nemusí si být vědom neadekvátnosti svého jednání; obvykle dítě nepoškozuje.
- Preferenční typ - dítě je pro něj primárním zdrojem sexuálního uspokojení:
 - Sadistický typ - získává sexuální uspokojení týráním a posléze usmrcením oběti; nesvádí dítě, přičemž je bleskově napadá, unáší na vhodné místo a posléze týrá a usmrcuje; jeho trestná činnost je promyšlená a plánovitá,
 - Svádíový typ - má ve zvyku získávat dítě sváděním a jeho chování vůči oběti se blíží chování normálního muže vůči své věkově přiměřené partnerce; takový pachatel se dobře dokáže s dítětem identifikovat a přiblížit se k jeho myšlení a prožívání,
 - Fixovaný typ - je trvale zaměřen na děti, obvykle mužského pohlaví; termín fixovaný je užíván proto, že tento typ pachatele se fixoval v raném stadiu svého psychosexuálního vývoje.²⁴

4.5 Míra objasněnosti

Pro hodnocení stavu kriminality, ať již pohledem kriminologa nebo kohokoliv jiného, je míra objasněnosti zásadní. Každý zločin, k němuž dojde, představuje znepokojivou událost, avšak delikty, jejichž pachatelé unikají trestu, nás nutně znepokojují dvojnásob.

Údaje o objasněných případech se podstatně liší v závislosti na druhu kriminality. Je známo, že s rostoucí závažností trestných činů míra jejich objasněnosti stoupá. Delikty typu vražd nebo pohlavního zneužívání jsou charakteristické relativně vysokým stupněm objasněnosti (v roce 2008 policie objasnila 78,4% případů pohlavního zneužívání). Uvedený fakt je dán více vlivy najednou. Dopadení převážné většiny pachatelů sexuálního zneužívání je například usnadněno tím, že častějším jevem

²⁴ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 258-259

než u jiného typu trestné činnosti je zde předchozí vztah mezi obětí a pachatelem, což zužuje okruh podezřelých. Závažnějším zločinům je navíc věnována větší pozornost.²⁵

4.5.1 Latentní kriminalita

Delikty, o nichž nás informují statistiky, mohou být velmi různorodé a navzájem jen stěží srovnatelné. Také proto jsme tolik prostoru věnovali struktuře kriminality, a také proto si kriminologové lámou hlavu nad tím, jak sestavit měřítko její tíže. Přesto mají tyto skutky minimálně jeden rys společný – dozvěděla se o nich policie a oficiálně je zaznamenala. K tomu ovšem nemusí dojít vždy, a to z mnoha důvodů. K nejzásadnějším patří následující:

- Některé skutky sice mají očitě svědky, ale ti si překročení zákona buď neuvědomí, nebo jsou vůči jednání, které se před jejich očima odehraje, tolerantní. Příkladem budiž podávání alkoholických nápojů mladistvým, k němuž vcelku běžně dochází v mnoha českých restauracích.
- Často se latentní kriminalita také děje v oblasti drogové kriminality, stejně jako kriminality mravnostní (např. dobrovolný sexuální styk mezi partnery, z nichž jednomu není zákonem stanovených 15 let).
- V jiných případech se oběť cítí deliktem poškozena, ale nemá dostatek sil a moci, aby skutek oznámila. Příkladem může být sexuální zneužívání dětí.²⁶

4.6 Viktimnost mládeže

Zločin se nepochybně může dotknout kohokoliv, avšak empirická data vytrvale naznačují, že u někoho je taková zkušenost nápadně pravděpodobnější než u jiného. Viktimologie tento fakt vystihuje termínem viktimnost. Jedná se o celkovou disponovanost jedince nebo skupiny osob stát se obětí trestné činnosti, případně o příslušný stupeň takového rizika. V zahraniční literatuře se někdy ve stejném smyslu hovoří o náchylnosti k viktimizaci.

Faktorů, které s viktimností souvisí, objevíme mnoho. Některé z nich jsou přitom natolik zřejmé, že by se pro jejich pochopení svět bez viktimologie a viktimologických výzkumů snadno obešel. Nač také dělat velkou vědu z toho, že obětí

²⁵ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Praha : Grada, 2010, s. 71

²⁶ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Praha : Grada, 2010, s. 72

trestné činnosti, a zejména pak jejich určitých druhů, se stanou spíše lidé důvěřiví, lehkomyšlní, naivní či vyhledávající riskantní situace, a to ve srovnání s jedinci, dávajícími na sebe a svůj majetek pozor, a již z principu se vyhýbajícími jakékoliv situaci, která zavání nebezpečím. Podstatnou roli tu hraje životní styl, od něhož se kromě jiného odvíjí množství času, které strávíme na místech, přitahujících určité typy zločinu.

Ústředními činiteli, kteří předurčují pravděpodobnost, že se někdo stane obětí trestné činnosti, je pohlaví, věk a příslušnost sociální třídě. Nejednou se přitom jedná o vztah, který je v rozporu s naším očekáváním. Vhodným příkladem je násilná kriminalita. Vžitý obraz ideální, tedy především zranitelné, nevinné a bezbranné oběti, nám nekompromisně velí, abychom si jako nejtypičtější oběť pouliční loupeže představili postarší ženu. Ve skutečnosti jsou ale tímto typem trestné činnosti výrazně častěji viktimizovaní lidé mladších věkových kategorií a spíše muži než ženy

Předobraz typického pachatele, laděný do podoby cizí osoby zastírá podstatnou skutečnost, že velké riziko nám u mnoha forem závažné kriminality hrozí spíše od lidí, které osobně známe. Odhaduje se, že více či méně úzké pouto mezi pachatelem a obětí existuje až u 70% znásilnění, stejně jako u nadpoloviční většiny pohlavních zneužití nebo vražd. Přesto ve většině z nás převažuje dojem, že největší nebezpečí číhá primárně „kdesi venku“ (na ulici, v parku, na hřišti apod.)

Celospolečenská diskuze o jevech, jako je násilí vůči ženám nebo týrání dětí, se i díky uvedeným stereotypům nedokáže oprostit od nejdůležitějších mýtů a omylů. Situaci mnoha obětí. Které jsou jimi postiženy, to bohužel činí ještě bezvýhodnější. K nepochopení jejich problému navíc přispívá očekávání, že ke zločinu dochází pouze jednorázově. Je-li agresorem partner nebo rodič, nic takového platit nemusí.²⁷

4.6.1 Volnočasové aktivity mládeže jako prevence kriminality

Situační prevence staví na zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností. Prostřednictvím opatření režimové, fyzické a technické ochrany se snaží kriminogenní podmínky minimalizovat. Nejefektivněji působí při omezování majetkové trestné činnosti. Úspěšnost situační prevence je vysoká, je však podmíněna adekvátní volbou opatření a finančními a personálními prostředky do ní vložených.

²⁷ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Praha : Grada, 2010, s. 155-157

Prevence viktimmnosti a trestných činů je založena na konceptech bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminální situace a psychickou připravenost ohrožených osob. V praxi se jedná o skupinové a individuální zdravotní, psychologické a právní poradenství, trénink v obranných strategiích a propagaci technických možností ochrany před trestnou činností. Užívá metody sociální a situační prevence, a to podle míry ohrožení na primární a sekundární.

Primární prevence zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené zejména na nejširší veřejnost. Zvláštní pozornost je zaměřena na pozitivní ovlivňování zejména dětí a mládeže (využívání volného času, možnosti sportovního vyžití). Těžiště primární prevence spočívá v rodinách, ve školách a v lokálních společenstvích. Sekundární prevence se zabývá rizikovými jedinci a skupinami osob, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli nebo oběťmi trestné činnosti (specializovaná sociální péče), na sociálně patologické jevy (např. drogové a alkoholové závislosti, záškoláctví, gamblerství, povalečství, vandalismus, interetnické konflikty, dlouhodobá nezaměstnanost) a příčiny kriminogenních situací.²⁸

Volný čas dětí a mládeže a jeho naplňování pozitivními aktivitami hraje významnou roli při utváření osobnosti mladého člověka a při jeho pozitivní socializaci. Důsledkem snížení kvality společenské péče o volný čas mladé generace je v mnoha případech i nárůst negativních společenských jevů. Jestliže společnost zabezpečí kvalitní trávení volného času dětí a mládeže, může tím, i když jen do určité míry, kompenzovat případné nedostatky školského systému, rodinného prostředí a vlivu. Rodina má ale zcela dominantní postavení vzhledem k osvojení si aktivit ve volném čase. Ovlivňuje dítě nejen tím, jak na dítě výchovně působí, ale i svým každodenním životem.

V oblasti volného času došlo v životě mládeže ke změnám. Došlo i ke změnám v institucionálním zabezpečení volného času mládeže. Kultura a sport se zkomercializovaly, probíhá informační revoluce s nástupem informačních technologií. Dominantním médiem se stal internet, který je těžištěm volného času dětí

²⁸ PRAHA.EU. Prevence kriminality. *Praha.eu* [online]. © 2007-2014 [cit. 2014-02-18]. Dostupné z WWW: <http://www.praha.eu/jnp/cz/home/magistrat/odbory_mhmp/prevence_kriminality/>.

a mládeže. Na předním místě ve volném čase mládeže je poslech reprodukované hudby, návštěvy restauračních zařízení a nicnedělání.²⁹

Škola svým přístupem k využívání volného času, který je realizován v návaznosti na výuku (před a po výuce) a v jejím průběhu, významně přispívá k osvojení si aktivního nebo pasivního přístupu dětí a mládeže k trávení volného času a hlavně k optimální kvalitě volnočasových aktivit dětí a mládeže. Většina škol nabízí možnost aktivního trávení volného času formou nepovinných předmětů, kroužků apod. Část škol dává v době mimo vyučování k volnému využití svá hřiště a tělocvičny. I školní tělesná výchova je důležitým prvkem modelujícím vztah dětí k volnočasové tělesné aktivitě ve sportovních klubech nebo asociacích a k neorganizovanému sportování dětí a mládeže. Často se však setkáváme s nezájmem dětí o tuto nabídku. Mimo mnoha jiných důvodů může být důvodem i to, že děti nejsou svým stylem života v rodinách nebo přístupem k pohybovým a ostatním volnočasovým aktivitám ve školách motivovány k těmto činnostem. Chybí pak základní postojové předpoklady k aktivnímu odpočinku, to znamená potřeba pohybu, estetického uspokojení, sociálního kontaktu, seberealizace a podobně. Tyto základní životní kompetence k aktivnímu odpočinku a zdravému životnímu stylu musí být rozvíjeny v rámci každodenního života školy a být součástí režimu dne školy.

Ohledně pasivního trávení volného času a odpočinku, vedle vlivu rodiny, osobnostních vlivů, vlivů subkultury a společenských vlivů se část mládeže na „šikmou plochu“ dostává díky akčnímu vakuu ve volném čase. Tento vliv je ještě markantnější v té části populace, která má výrazněji vyjádřenou potřebu mimořádných zážitků bez schopnosti získat uspokojující prožitky vlastní aktivní činností a vlastním přičiněním. Do této skupiny dětí a mládeže se zvýšeným rizikem výskytu společensky nežádoucích jevů patří:

- chroničtí sledovači televize, filmů a počítačových her,
- mládež bloudící po ulicích a restauračních zařízeních a ubíjející nudu,
- mládež vyhledávající dramatické a dobrodružné aktivity zástupným způsobem; pomocí násilí, kriminality, drog, alkoholu apod.³⁰

²⁹ SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha : Petrklíč, 2000, s. 132-133

5 VYBRANÉ TRESTNÉ ČINY PÁCHANÉ NA NAZLETILÝCH

5.1 Kyberšikana u mládeže

Pokud se uvádí, že šikana je jev, který zůstává kontrole veřejných institucí skryt, o to více to platí pro specifickou formu šikany, kterou je tzv. kyberšikana. Používání moderních komunikačních a informačních technologií, které tuto formu šikany vystihuje, skýtá agresorovi anonymitu, tudíž je u něj dána menší obava usvědčení z takového jednání. Také není pochyb o tom, že mládež používá moderní komunikační a informační technologie masově, naprostá většina dospívajících vlastní mobilní telefon a disponuje přístupem k internetu.³¹

Převážná většina dětí a dospívajících si umí poradit s počítačem a vlastní mobilní telefony, což mladým lidem umožňuje takřka neomezený přístup k informacím a možnost udržovat kontakty po celém světě. Ať už doma, ve škole, v knihovně či internetové kavárně, mladí lidé mohou za pomoci široké řady programů pro digitální komunikaci sdílet své zkušenosti a navazovat kontakty s ostatními způsobem, který si předchozí generace mohly jen stěží představit.

Tento krásný nový digitální svět má ale i svou stinnou stránku, které říkáme kyberšikana. Myslí se tím zneužívání moderních komunikačních technologií k výhrůžkám, obtěžování, ponižování a zahanbování obětí. S nárůstem přístupu k prostředkům digitální komunikace se i metody kyberšikany staly sofistikovanějšími. Oběti kyberšikany mohou být týrány nejrůznějšími způsoby, které pachatele stojí minimální námahu a peníze - počínaje otravnými telefonáty a konče falešnými webovými stránkami. To vede k obavám o bezpečnost dětí a dospívajících ve světě textových zpráv, Facebooku, Twitteru a dalších sociálních sítí.³²

Kyberšikana, stejně jako šikana, není v České republice trestným činem. Takovéto chování ale může naplňovat skutkovou podstatu některých trestných činů. V případě kyberšikany může jít například o vydírání, vyhrožování, nebezpečné

³⁰ MŠMT. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Praha : Čihák tisk, 2002, s. 3-15. Dostupné také z WWW: < http://www.msmt.cz/file/7327_1_1/ >

³¹ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha : Linde, 2010, s. 39

³² ROGERS, V. *Cyberbullying*. London : Jessica Kingsley Publishers, 2010, s. 28

pronásledování (stalking) nebo útisk. V oblasti školské legislativy jsou základní informace obsaženy v Metodickém pokynu MŠMT č. j. 24 246/2008-6, který upravuje i zásady prevence a řešení kyberšikany. Na základě tohoto dokumentu musí mít každá škola vypracován Program proti šikanování, který je součástí tzv. Minimálního preventivního programu.³³

5.1.1 Kybergrooming

Kybergroomeré jsou lidé, kteří manipulují s dětmi. Využívají důvěřivosti a nezkušenosti dětí, aby získali jejich intimní fotografie a videa (tzv. intimní materiál). Případně se s dětmi chtějí osobně setkat. Aby dosáhli svého cíle, neváhají využít vydírání a vyhrožování - třeba právě zveřejněním vylákaných intimních obrazových materiálů.

Především je důležité si pamatovat, že na internetu nelze nikdy vyloučit kontakt se „skrytou identitou.“ V anonymním online prostředí se kdokoliv může vydávat za kohokoliv. S pomocí falešného profilu na sociální síti nebo pod přezdívkou na chatu může být dítě osloveno člověkem s úmyslem navázat důvěrný vztah, aby po čase od dítěte cílevědomě získal například zmíněné intimní materiály.

Co vede dítě k tomu, aby svoje nahé fotografie odeslalo domnělému kamarádovi? Pocit, že mu udělá radost? Uspokojení z toho, že se o něj někdo opravdu zajímá a bez výhrad jej přijímá? Naivita? Vzrušení a adrenalin? Nedostatek životních zkušeností? I nerozumné chování mívá pro dítě fatální důsledky. Útočník zpravidla později změní rétoriku a tvrdě vyžaduje další fotografie, svlékání před webkamerou anebo dokonce osobní setkání, kde dochází ke zneužití a násilnostem.³⁴

S agresory se setkáme tam, kde spolu lidé komunikují - zejména na sociálních sítích a chatech. Zkušené „lovci“ již ví, kam jít. Některé děti jim však samy vychází vstříc. Do problémů se dostávají i mimo jiné vlastním přičiněním - velmi riskantním způsobem přívýdělku. Rizikem je i zdánlivě nezávazné „povídání“ za kredit do mobilu.

Děti se tedy stávají nejen oběťmi, ale i pachatelí. Ty protřelejší již vědí, kolik za „služby“ mohou dostat zapláceno. Jedná se o částky v řádech stovek českých korun. Ze zkušeností provozovatelů internetových služeb; o úplatu si říkávají častěji dívky.

³³ ROGERS, V. *Cyberbullying*. London : Jessica Kingsley Publishers, 2010, s. 14

³⁴ ROGERS, V. *Cyberbullying*. London : Jessica Kingsley Publishers, 2010, s. 40

Chlapci spíše impulzivně reagují - zdarma podléhají lákání falešných „sexy krasavic“ a odhalují se jim například před webovou kamerou.

Statistika Lidé.cz, provedenou na vzorku 14 781 blokovaných zjištěných pokusů, která uvádí:

- Děti se samy nabídnou, že se ukáží nahé (32% případů), chlapci dobrovolně, dívky především za peníze,
- Jsou vyzvány, aby se ukázaly (15%),
- Oboustranná dohoda (5%),
- Jsou podvodně vylákány (48%).

Základem je prevence. Mnoha potíží se dá vyhnout už tím, že nebudete zveřejňovat a sdílet příliš mnoho osobních údajů. V žádném případě by dítě nemělo zveřejňovat svoje plné jméno a zároveň adresu bydliště, adresu školy, telefon nebo rodné číslo. Ani na profilu v sociální síti, se slušně nastavenou úrovní zabezpečení (na Facebooku tzv. nastavení soukromí), není vhodné zveřejňovat příliš mnoho detailů. V minulosti již došlo např. k situaci, kdy se na Facebooku na několik dní objevily fotografie, které jejich „majitelé“ předtím smazali. Prostá chyba softwaru. Cokoliv umístíte na Facebook, může se jednoho dne stát veřejným.

Osobní údaje jsou takové informace, na jejichž základě můžete být identifikováni. Za osobní údaj je považována nejen např. adresa nebo rodné číslo, ale i osobní fotografie a videozáznamy. Je třeba dbát nejen na ochranu vlastních osobních údajů. Nezveřejňujte ani osobní údaje jiných osob bez jejich souhlasu. Ochrana osobních údajů je součástí ochrany osobnosti zakotvené v občanském zákoníku.³⁵

5.2 Podávání alkoholických látek mládeži

Od devadesátých let minulého století zaznamenáváme v oblasti konzumace návykových látek přesun pozornosti od alkoholu k užívání omamných a psychotropních látek. S nadsázkou se hovoří o tom, že česká společnost ve snaze užít si svobodu zaujala i podobný postoj k drogám a jejich užívání. Droga (rozuměj v širokém slova smyslu) je prezentována jako nekonvenční prostředek úniku od běžných povinností, jako prostředek nesouhlasu s konzumním způsobem života a jako projev generačního

³⁵ ECKERTO VÁ, L., DOČEKAL, D. *Bezpečnost dětí na internetu : rádce zodpovědného rodiče*. Brno : Computer Press, 2013, s. 56-57

protestu. Takto vnímané důvody konzumace alkoholu vyznívají poněkud paradoxně, jelikož právě konzumací alkoholických nápojů se mládež přibližuje k životnímu stylu dospělé populace. Zdá se, že alkohol si u mládeže stále drží své nezastupitelné místo a navíc díky celkové extenzi nabídky jiných návykových látek je na užívání alkoholu nahlíženo dokonce benevolentněji.

Na začátek a rozvoj konzumace alkoholu u mládeže příznivě působí tolerantní postoj veřejnosti a rodinných příslušníků k této konzumaci. Většina dětí má už do doby dospívání první zkušenosti s požíváním alkoholických nápojů, eventuálně i s podnapilostí, ovšem až v období dospívání dochází k formování uvědomělého postoje k pití alkoholu. Je třeba upozornit na poměrně snadnou dostupnost alkoholu na spotřebitelském trhu. Kupní cena alkoholických nápojů se v porovnání s ostatními nápoji pohybuje v nižších cenových relacích. Pivo je zpravidla cenově nejdostupnějším nápojem v restauračních a zábavních zařízeních, která mládež pravidelně navštěvuje. Zlehčována je nebezpečnost účinků tohoto druhu nápoje na zdraví konzumentů v tom smyslu, že pro nízký obsah alkoholu nejde o alkoholický nápoj.

Pokud jde o kriminální jednání označované jako podávání alkoholických nápojů mládeži, pachatele je možné třídit do tří základních skupin. První skupinu pachatelů tvoří pracovníci pohostinských zařízení a zábavních podniků. Tyto osoby prodávají alkoholické nápoje osobám mladším osmnácti let v rámci poskytovaných služeb a jejich zjevnou motivací k takovému jednání je snaha o maximalizaci zisku z prodeje. Druhou skupinu pachatelů představují osoby, které jsou ve vztahu k osobě mladší osmnáct let, již alkoholické nápoje podávají, v rodinném poměru. V tomto ohledu bývají alkoholické nápoje nabízeny při příležitosti různých rodinných oslav, jako jsou narozeniny, svatba, svátky apod. Shovívavost nad podáváním alkoholu v těchto případech bývá odůvodněna jedinečností takové události. Třetí skupina pachatelů je reprezentována osobami, které jsou ve vztahu k osobě mladší osmnáct let, již alkoholické nápoje podávají, v přátelském poměru. Alkoholické nápoje jsou často podávány v souvislosti s pořádáním privátních večírků a jiných zábavních akcí. V těchto případech se pachatelé od poškozených z hlediska věku příliš neliší. Alkohol je jimi podáván, neboť je referenční skupinou vyžadován a jeho dostupnost předpokládána. Konzumace

alkoholických nápojů je brána jako prvek, který má garantovat zábavu a přispět k jejímu vydatnému prožití.³⁶

5.3 Domácí násilí

Dospívajícím stále někdo dává najevo, že mají dospělým věřit, že na svou rodinu se mohou vždy spolehnout, že mají poslouchat. Očekává se, že dospělí v pozici autority budou pomáhat mladým lidem, aby se učili a rozvíjeli svou osobnost: jejich zaměstnání je založeno na tom, aby chápali potřeby teenagerů a aby jim pomohli vyvinout potřebné dovednosti. Ovšem potom co dělat, když se člen rodiny, příbuzný či přítel chová destruktivně a neposkytne svým jednáním dospívajícím podporu? Chování, které není v souladu s dospívajícím a naopak jeho výchovu a růst ohrožuje, se říká týrání a zneužívání. Pokud má toto zneužívání formu, která působí fyzickou bolest, nazývá se tělesné týrání. Pokud má podobu urážek nebo podrývá něčí sebedůvěru, pak se mu říká psychické nebo emocionální týrání.³⁷

5.3.1 Tělesné týrání

Je definováno jako tělesné ublížení nebo nezabránění ublížení či utrpení dítěte, včetně úmyslného otrávení či udušení dítěte, a to tam, kde je určitá znalost nebo důvodné podezření, že zranění bylo vědomě způsobeno nebo mu nebylo zabráněno.

Podle výboru OSN pro práva dítěte je také každý tělesný trest dítěte násilím. Tělesný trest je tedy jakýkoliv trest s použitím tělesné síly, s cílem způsobit určitý stupeň bolesti. Tělesné tresty porušují fyzickou integritu dítěte, útočí na lidskou důstojnost, jsou nevhodné, mohou dětem způsobit vážnou psychickou či fyzickou újmu a učí děti, že násilí je vhodnou strategií k řešení konfliktů či donucení lidí k určitému způsobu chování.

Tělesné tresty známe v celé škále chování od plácnutí přes výprask, štípání až po užití nadměrného tepla; důležité ale je, že každý tělesný trest za použití předmětu (vařečka, řemen, rákoska apod.) na citlivou část těla nebo když po ranách zůstávají na těle stopy (modřiny, škrábance) naplňuje definici tělesného týrání.³⁸

³⁶ CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha : Linde, 2010, s. 54-62

³⁷ MUFSON, S., KRANZ, R. *O týrání a zneužívání*. Praha : Lidové noviny, 1996, s. 5-6

³⁸ VANÍČKOVÁ, E. *Interpersonální násilí na dětech*. Praha : Úřad vlády ČR, 2009, s. 8

Obětí tělesného týrání se dítě může stát i v situaci, kdy je tělesné napadání ventilem psychického napětí rodiče. Děje se tak obvykle u psychicky nevyrovnaných, neurotických jedinců, trpících zpravidla nějakou formou úzkostné či depresivní poruchy. Když se takový rizikový rodič ocitne v zátěžové situaci, kterou nedokáže zvládnout, dítě se může stát předmětem jeho agresivity. Ocitne se tak v pozici obětního beránka sloužícího k vybití negativních emocí mocného dospělého bez možnosti se ubránit.³⁹

5.3.2 Psychické násilí

Zahrnuje takové chování dospělé osoby, které má negativní vliv na citový vývoj dítěte a vývoj jeho chování. Může mít podobu verbálních útoků na sebevědomí dítěte, opakovaného ponižování dítěte či jeho zavrhování. Vystavování dítěte násilí, násilná izolace, omezování dítěte, vyvolávání situace, kdy má dítě pocit strachu nebo kdy je vystaveno dlouhodobé životní nejistotě, způsobuje dítěti citové ublížení. Nepřiměřené ambice dospělých členů rodiny, dysfunkce rodiny vede často ke stálým útokům na dítě. Psychickým násilím je také situace, kdy rodiče či vychovatelé mají tendenci udržovat rovnováhu své osobnosti na úkor dítěte.⁴⁰

5.3.3 Sexuální zneužívání

O sexuální zneužití jde v případě kontaktního zneužívání, což může být nechtěný sexuální styk, sahání na intimní místa nebo líbání, i v případě zneužívání bezkontaktního, při kterém může jít o nucené přihlížení sexuálním projevům jiných osob. K sexuálnímu zneužívání patří i pornografické natáčení či fotografování dětí a mladistvých.⁴¹

Podle zdravotní komise Rady Evropy znamená sexuální zneužití dítěte nepřiměřené vystavení pohlavnímu styku, činnosti nebo chování. Studie z různých zemí ukazují, že pachatelem bývá nejčastěji člen rodiny nebo jiná osoba blízká dítěti. Incest, zejména sexuální vztah rodiče s vlastním potomkem, je přitom jedním z nejobecnějších tabu ve všech kulturách světa. Pokud je pachatelem incestu rodič dítěte, jde vždy o tragické zneužití jedinečného vztahu. Jde vlastně o zradu samozřejmě důvěry dítěte, zneužití zodpovědnosti a moci autority, kterou obsahuje vztah dítěte a jeho rodiče.

³⁹ PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. Praha : G plus G, 1996, s. 29

⁴⁰ VANÍČKOVÁ, E. *Interpersonální násilí na dětech*. Praha : Úřad vlády ČR, 2009, s. 10

⁴¹ MUFSON, S., KRANZ, R. *O týrání a zneužívání*. Praha : Lidové noviny, 1996, s. 6

V incestním vztahu je totiž morální odpovědnost vždy na straně rodiče a to bez ohledu na to, jak se dítě chová.⁴²

5.4 Sexuální obtěžování

Sexuální obtěžování dětí je těžko definovatelný pojem. Patří sem všechny aktivity, které mohou mít sexuální podtext, jsou dítěti nepříjemné a nelíbí se mu (např. objímání a líbání příbuzných). Dítě může být sexuálně obtěžováno také obscénními výrazy na ulici a v telefonu, přinuceným sledováním pornografie, přinuceným sledováním sexuální autostimulace dospělé osoby, ale i sexuálním stykem rodičů při nerespektování soukromí v rodině. Přijali jsme zásadu, že jestliže se dítě při jakékoliv z těchto situací cítí rozladěno, v nepohodě čili obtěžováno, považujeme to za sexuální zneužití. Z tohoto důvodu a z důvodu rostoucího komerčního sexuálního zneužívání dětí i v naší republice jsme se rozhodli definovat obtěžování jako předstupeň sexuálního násilí. Máme tím na mysli takovou skutečnost, kdy dospělý toužící po sexuální aktivitě s dítětem alibisticky předem vyžaduje souhlas dítěte, resp. činí dítěti jakýkoliv návrh na sexuální aktivity s vidinou finanční odměny.

Ukazuje se, že sexuální obtěžování má místo vždy tam, kde ve vztahu panuje závislost. Poměr závislosti se vyskytuje mezi dítětem a rodičem a tam také nejčastěji dochází k sexuálnímu zneužívání. Dále závislost existuje mezi dítětem a učitelem, vychovatelem, lékařem, knězem, a tyto vztahy pak bývají nejčastějším prostředím extrafamiliárního sexuálního násilí. Poměr závislosti je silně vyjádřen u dětí i dospělých s postižením, především pak s mentální retardací, a všechny studie se shodují v tom, že právě tyto děti a dospělí jsou častěji objektem sexuálního násilí. Závislost můžeme předpokládat i v klasickém vztahu žena - muž, kdy k jejímu zhmotnění přispívá autoritativní struktura rodinných vztahů. K sexuálnímu obtěžování patří i násilí, které se projevuje např. v jazyce, v sexuálně zabarvených vtipech, nebo v reklamách, jež z ženy činí pouze objekt sexuální touhy.⁴³

5.4.1 Munchhausenův syndrom

Formu sexuálního obtěžování může mít i Munchhausenův syndrom. Rodiče dítěte zveličují či předstírají potíže svých potomků. Rodiče vlastně „vyrábí“ svojí

⁴² GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. Praha : Vyšehrad, 2000, s. 67

⁴³ VANÍČKOVÁ, E., et al. *Sexuální násilí na dětech*. Praha : Portál, 1999, s. 87-89

konfabulací a smyšlenkami patologické příznaky, mohou děti navádět, aby simulovaly předstíranou újmu na zdraví. Tento syndrom byl pozorován u dětí, jejichž rodiče z jakýchkoliv příčin předstírali tělesné onemocnění. Ke konci osmdesátých let se ukázala existence tohoto syndromu i v souvislosti se zneužíváním dětí. Byly popsány ojedinělé případy, kdy rodiče, resp. matka uvedla, že její dcera byla sexuálně zneužita, aniž by pro své tvrzení měla jakékoliv opodstatnění, a dceru nechala opakovaně vyšetřovat.

V posledních letech se množí případy tzv. falešného nařčení otce ze sexuálního zneužití dcery, které volí matky v souvislosti s rozvodem. Jejich motivem je snaha získat dceru, resp. děti ke svěřením do péče a výchovy. Přestože se nejedná o pravý Munchausenův syndrom, následky jsou pro dítě zcela stejné. Znamená to bezdůvodné vystavení dítěte vyšetřením, výpovědím, které jsou zcela zbytečné, samy o sobě náročné, nepříjemné a mohu dítě poznamenat.⁴⁴

5.5 Mravnostní kriminalita

Mravnostní kriminalita hluboce zasahuje do nejcitlivější sféry osobní integrity. Mravnostní trestné činy vzhledem ke svému charakteru, ale především vzhledem k jejich dopadům na chráněný zájem jsou zařazovány mezi nejzávažnější trestné činy s vysokou tzv. typovou nebezpečností. Jejich škodlivý následek je patrný bezprostředně po jejich spáchání, ovšem mnohem závažnější jsou možné následky v podobě vývojových psychických poruch, různých traumatizujících poškození apod.

Mravnostní trestné činy nelze vysvětlovat výlučně mravní otupělostí nebo je chápat jako zvýšenou dráždivost na sexuální podněty při snížené ovládací schopnosti. Značný podíl na této kriminalitě totiž mají osoby zcela „zdravé“, u kterých není psychiatrickým ani psychologickým vyšetřením zjištěna anomálie v podobě sexuální úchyvky. Nevyvratitelným faktem však je, že podstatná část této delikvence je páchána osobami, u kterých je zjišťována sexuálně patologická motivace, jejíž predikce zasahuje mimo vývojové vady i do špatné nebo nedostatečné mravní, sexuální, obecně pak společenské výchovy.

Mravnostní kriminalitu můžeme dělit podle zvoleného kritéria do řady kategorií. Například podle předmětu ochrany ji můžeme dělit na:

⁴⁴ VANÍČKOVÁ, E., et al. *Sexuální násilí na dětech*. Praha : Portál, 1999, s. 90

- Trestné činy zasahující do svobody v rozhodování v pohlavních vztazích. Sem můžeme zařadit trestné činy znásilnění a některé formy pohlavního zneužívání.
- Trestné činy ohrožující mravní vývoj mládeže. Pro tento druh mravnostní trestné činnosti jsou typické trestné činy pohlavního zneužívání, ohrožování mravnosti a ohrožování mravní výchovy mládeže.
- Trestné činy zasahující do dobrých mravů v pohlavních vztazích. Za typické trestné činy této kategorie lze označit kuplířství, soulož mezi příbuznými a obchodování se ženami.

Mravnostní trestné činy páchané na mládeži spadají do kategorie, kde je obětí osoba mladší 18 let. Typickým faktorem je vysoká nebezpečnost jednání pachatele a dopady zejména na psychický a fyzický vývoj oběti. Tato mravnostní kriminalita zanechává velmi často trvalé následky na zdraví obětí, a to jak v podobě tělesného poškození, tak i (a to téměř vždy, jedná-li se o věk oběti nižší než 15 let) traumatizujícího psychického poškození. Pachatelé ke spáchání téměř vždy používají násilí ve všech formách, kterému se oběť není schopna ubránit obvykle z důvodu vyšší fyzické dispozice pachatele.⁴⁵

5.5.1 Pedofilie

Název pochází z řeckých slov *pais* (hoch, dítě) a *philós* (milovník). Pedofil je tedy milovník dětí. U této deviace jde o erotické zaměření na objekty v prepubertálním věku (tedy na chlapce a dívky bez znaků dospívání). Nejčastější je zde zaměření na děti ve věku 5 - 12 let. Pedofilové jsou lidé, kteří preferují jak fyzickou nezralost objektu, tedy nepřítomnost sekundárních pohlavních znaků, tak i jeho dětské chování.

Pedofilové jsou zpravidla považováni za jedince sociosexuálně nezralé, a proto vnímají sex s partnerem stejné věkové kategorie jako ohrožení, jiní, zvláště psychoanalyticky orientovaní badatelé, předpokládají jejich příliš úzký kontakt s matkou, který znemožňuje navázání neohrožujícího vztahu s jinou dospělou ženou, nebo tvrdí, že pedofilní aktivity jsou pouze opakováním vzorců chování, které byly

⁴⁵ CHMELÍK, J. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha : Portál, 2003, s. 18-22

v dětství úspěšné - tedy že pedofilové, raději než by navazovaly zralé sexuální vztahy, v dětech hledají stejný typ partnerů, s nimiž měli v minulosti podobné aktivity.⁴⁶

5.6 Komerční sexuální zneužívání dětí

V roce 1966 se ve Stockholmu konal 1. světový kongres proti komerčnímu sexuálnímu vykořisťování dětí, na kterém byla konsensuálně přijata definice. Komerční sexuální zneužívání dětí je definováno jako použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo odměnu v naturáliích mezi dítětem a zákazníkem, dítětem a prostředníkem nebo dítětem a agentem nebo jinými osobami, které vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely. Kongres identifikoval tři formy komerčního sexuálního zneužívání dětí - dětskou prostituci, dětskou pornografii a obchod s dětmi.⁴⁷

5.6.1 Dětská prostituce

Dětskou prostituci charakterizuje několik společných indikátorů, které jsou platné pro všechny její formy. Některé skutečnosti uváděné pod rouškou vysvětlení existence tohoto fenoménu, jako je například dobrovolnost, prostituční chování mezi vrstevníky prezentované jako hra či sexuální promiskuita, prostituční chování mladých lidí skryté pod označením doprovodné aktivity - hostesky, osobní asistentky, společnosti, průvodcovské služby atd., jsou ukázkou falešného vnímání reality dětské prostituce. Dítě samo, někdy i jeho blízké okolí a často ani mladiství, kterým se v dětství nedostalo naplnění všech potřeb, neumí anticipovat dlouhodobé následky prostituce. Velmi ohrožení jsou mladí lidé, kteří respektují společenské nálepky nadstandardních forem prostituce a domnívají se tedy, že sexuální služby poskytované pod jejich zástěrkou nejsou prostitucí.

Dětská prostituce je hrubým porušením Úmluvy o právech dítěte a řady mezinárodních dohod týkajících se ochrany dětí.⁴⁸

5.6.2 Dětská pornografie

I když mnozí považují pornografii za něco nechutného a také za marginální problém, rozvoj tohoto odvětví zejména za poslední roky prodělal nebývalou

⁴⁶ CHMELÍK, J. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha : Portál, 2003, s. 167

⁴⁷ VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce*. Praha : Grada, 2005, s. 25

⁴⁸ VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce*. Praha : Grada, 2005, s. 60

konjunkturu. Podle mnohých studií je slovo sex absolutní jedničkou v termínech vkládaných do okének internetových vyhledávačů, slovo porno se drží v těsném závěsu.

Dětská pornografie jde ruku v ruce s dětskou prostitucí. Většina dětí živících se prostitucí je svými pasáky pravidelně zneužívána k výrobě pornografického materiálu či si je jejich klienti při styku natáčejí nebo fotografují. Protože výrobci dětské pornografie si jsou vědomi přísného zákazu výroby i distribuce ve většině zemí, někteří se snaží ochránit tím, že zneužívají k výrobě mladých dospělých osob, které mají dětský vzhled i postavu, nicméně i tato praxe je hodnocena jako sexuální zneužití, protože záměrně uvádí v omyl, a tím snižuje citlivost dětské populace.

Jak bylo řečeno, dětská pornografie je provázána s dětskou prostitucí. Často jí předchází, jedná-li se o fotografování aktů, nebo ji přímo provází natáčením videozáznamů, ale tvrdé porno obvykle následuje až po několikaleté zkušenosti s prostitucí. Např. dívka častěji aktivně vyhledá zdroj obživy obcházením fotografů nebo agentur, kde zahájí dráhu jako modelka aktů, nebo například striptérka a opět záleží na ni, zda bude souhlasit s nabídkou prostituce či tvrdších fotografií, které přejdou v natáčení pornografie.⁴⁹

5.6.3 Obchod s dětmi

V Evropě jsou děti podle dostupných údajů obchodovány do mnoha zemí Evropské unie, zejména ze západní Afriky a z východoevropských států. Mezi nimi se jako země původu uvádí hlavně Albánie, ale také Bulharsko, Moldávie, Rumunsko a Ukrajina. V jihovýchodní Evropě probíhá obchodování s dětmi ve dvou kategoriích: za účelem komerčního sexuálního vykořisťování a žebrání.

Fenomén obchodování s lidmi je globální a zasahuje bohaté i chudé země. Důležitý je (reálný nebo předpokládaný) rozdíl mezi ekonomickým postavením zdrojové a cílové oblasti. Děti mohou být obchodovány i z jedné chudé oblasti do jiného stejně chudého území, pokud se vyskytne nějaký jasný ekonomický stimul (např. z venkovské oblasti do jiného venkovského regionu, aby se doplnil počet sezónních pracovníků pro poptávku po prostituujících osobách). Obchod s lidmi je tak fenomén určený poptávkou. Obchodování s dětmi využívá zranitelnosti lidských bytostí, které jsou vytlačeny na okraj společnosti, a jejich potřeby hledat možnosti života na lepší ekonomické nebo sociální úrovni. Je důsledkem snahy po maximálním zisku nebo

⁴⁹ VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce*. Praha : Grada, 2005, s. 28-30

prospěchu, jehož lze v této oblasti dosáhnout jen prostřednictvím extrémních forem vykořisťování a zneužívání. Status illegality oběti pak ještě mnohonásobně zintenzivňuje její viktimizaci.⁵⁰

⁵⁰ MILFAIT, R. *Komerční sexuální násilí na dětech*. Praha : Portál, 2008, s. 29-30

6 KONTROLA A PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ

6.1 Následky špatného zacházení s dětmi

Řada dětí je v průběhu svého vývoje vystavena vysoké míře různých stresů či traumatických událostí, s nimiž se musí nějakým způsobem vyrovnávat. Speciální skupinu tvoří děti ohrožené prostředím, kterým se nedostává přiměřeného uspokojení tělesných nebo psychických potřeb nebo které jsou týrány či zneužívány ve vlastní rodině či mimo ni.

Špatným zacházením v rodině nebo mimo ni trpí v současnosti více dětí než všemi vážnými somatickými chorobami dohromady, a přestože se pozornost společnosti tímto směrem v posledních letech stále více zaměřuje, mnoho dětí mnoho dětí zůstává dosud nezachyceno. Neadekvátní péče o dítě má řadu forem, přechody mezi nimi jsou ovšem plynulé a mnohdy se různé formy vyskytují současně. Jak jsme si již řekli, patří mezi ně:

- Týrání dítěte - tělesné, týrání emoční.
- Zneužívání dítěte - k uspokojení vlastních potřeb; především sexuální zneužívání, které může mít celou řadu forem od relativně méně závažných až po velmi vážné.
- Zanedbávání dítěte - v otázkách výživy, hygieny, ale i nedostatečný dohled či zdravotní péče nebo vystavování dítěte stresovým situacím nebo nebezpečí doma i mimo domov.
- Psychická deprivace - dlouhodobý nedostatek uspokojení potřeby lásky, vřelého vztahu a dostatečnému přísunu dalších podnětů z prostředí.⁵¹

⁵¹ SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha : Portál, 2001, s. 695-703

6.2 Diagnostické postupy v případě podezření na špatné zacházení s dětmi

Je-li vysloveno podezření na týrání nebo zneužívání dítěte, je vždy nutný okamžitý zásah, při němž na prvním místě stojí ochrana dítěte. Nutností je samozřejmě důkladné lékařské vyšetření dítěte, nezbytná bývá většinou alespoň krátká hospitalizace. V rozhovoru mají děti samy často snahu špatné zacházení popírat nebo je minimalizovat, někdy ze strachu před trestem či dalším týráním, ale častěji ve snaze chránit rodiče, k nimž mívají přes opakované traumatické zážitky silný vztah. Starší děti také při vyšetření někdy připouštějí oprávněnost tvrdých trestů ze strany rodičů, a vnímají tedy týrání jako zasloužené. Jen v menším počtu případů jde o vystupňování běžných tělesných trestů u dětí, které rodiče výchovně nezvládají. Častější jsou však případy, kdy násilný akt nebyl reakcí na nepřiměřené chování dítěte. Zejména u menších dětí bývá při vyšetření výhodné nechat dítě, aby proběhlou událost či události přehrálo s panenkami, ve hře se děti obvykle vyjádří volněji a je to pro ně i snazší, než pokus o verbalizaci prožitků. Negativní zážitky (emoční i fyzické týrání i zneužití) jsou i bez přímé instrukce často projikovány do hry, do příběhů k obrázkům TAT, ale i do ostatních projektivních metod.⁵²

6.2.1 Vodítka k terapii

Terapie následků traumat a špatného zacházení s dětmi musí vždy vycházet z komplexního rozboru celého případu, od počátku je nezbytná úzká spolupráce nejen s lékaři, ale i se sociálními službami a obvykle i s policií (v případě týrání nebo sexuálního zneužití dítěte je zákonem stanoveno povinné hlášení každého vážného podezření na tyto trestné činy). Primární je zajištění bezpečnosti dítěte a většinou je potřebná i další cílená sociální pomoc celé rodině. Tam, kde je naděje na zachování rodiny (bez dalšího ohrožení dítěte), bývá na místě systematické dlouhodobé psychoterapeutické vedení.

Ve snaze o pomoc rodinám týraných a emočně deprimovaných dětí je velmi důležité zaměřit se i na rozvoj nových sociálních vzorců chování u dítěte i u rodičů, které umožní i změnu jejich vzájemné interakce. Usilujeme o to, aby si i dítě samo osvojilo nové způsoby chování, které budou pro rodiče méně rozčilující, a naopak více

⁵² SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha : Portál, 2001, s. 707

odměňující než dříve popsané typické vzorce chování vyhýbavého a ambivalentního. Dítě by mělo v terapeutickém prostředí (zaváděny jsou např. terapeutické mateřské školy) se senzitivním pečovatelem zažít nové zkušenosti a vztahy a naučit se reagovat pozitivněji a tím pomáhat udržovat nově ustavené vzorce uspokojivé interakce v rodině. V případě sexuálního zneužívání je důležité umožnit dítěti negativní zkušenost kognitivně i emočně zpracovat. V případech, kdy šlo jen o jednorázové zneužití dospívající dívky, většinou postačuje krátkodobá terapie zaměřená na zvládnutí traumatického zážitku, dlouhodobá terapie je však nezbytná vždy, když dítě s pachatelem „spolupracovalo“ (nebránilo se). Podobně je samozřejmě dlouhodobá rodinná terapie zaměřená na „abuzivní“ rodinný systém, a je indikována i v každém případě sexuálního zneužívání v rodině.⁵³

6.3 Kontrola kriminality

Omezovat zločin lze různými způsoby. Přes veškeré rozdíly, které mezi nimi existují, můžeme popsat dva základní přístupy. Jedná se o strategie represivní a strategie preventivní. Pro první z nich je příznačné, že představují reakci na již spáchaný trestný čin a mají proto především trestněprávní charakter. Preventivní strategie se naproti tomu orientují na aktivní přecházení zločinu. Využívají k tomu zdrojů ležících v nejrůznějších oblastech sociálního života, tedy i mimo samotnou justici a trestní právo. V praxi se však oba přístupy prolínají, neboť efektivní kriminální politika předpokládá, že budou rozvíjeny současně a vzájemně se podpoří.

Strategie represivní počítá s tím, že dopustí-li se někdo kriminálního skutku a neunikne odhalení, musí očekávat, že společnost na jeho jednání odpoví udělením trestu. To, co přijde po něm a jaký dopad bude příslušná sankce na potrestaného mít, je oproti předcházejícímu pojetí spíše nepodstatné, neboť pozornost je obrácena na minulost a stěžejním bodem zůstává samotný skutek.

Prevencí kriminality v jejím užším, a přece jen častěji užívaném významu však rozumíme spíše aktivity charakteru mimotrestního, a to přímo či nepřímo orientované na odstranění, oslabení nebo neutralizaci kriminogenních faktorů. Každá teorie, usilující

⁵³ SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha : Portál, 2001, str. 721

o vysvětlení je současně teorií prevence, neboť poukazuje-li na jeho příčiny, jedním dechem nám poskytuje návod, jak mu zabránit.⁵⁴

6.3.1 Pomoc v institucích a organizacích

Krizové centrum

Krizové centrum je pracoviště zaměřené na pomoc lidem v naléhavých životních situacích. Jeho provoz bývá často nepřetržitý. Do krizového centra je možné přijít dle vlastního uvážení. Pracovníky krizového centra bývají zkušení psychologové, psychiatři, sociální pracovníci nebo zdravotní sestry, tito odborníci jsou zároveň psychoterapeuty a jsou dobře vyškoleni pro práci s klienty, kteří se octli v krizi. Důležité je vědět, že pro každého člověka znamená krize něco jiného, neexistuje měřítko, které by označovalo míru krize. Proto záleží jen na vašem rozhodnutí, na tom, jak se sami cítíte a co sami chcete.

Pedagogicko-psychologická poradna

V každém regionu naší republiky je pedagogicko - psychologická poradna. Je určena dětem nebo mladým lidem, kteří mají potíže se školou. Takové potíže se mohou někdy týkat osvojování učiva nebo pracovního tempa, volby povolání či střední školy. Ale může jít také o celou řadu situací, v nichž těžiště potíží může souviset s rodinou či skupinou vrstevníků. Klientem pedagogicko - psychologické poradny se může stát člověk od 3 do 15 let.

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Tento typ poradny se také nachází v každém regionu. Klientem se může stát člověk v každém věku, pokud má problémy s nějakým typem vztahu. Může jít o rodinné vztahy - dítě s rodiči, rodiče s dítětem, o vztahy mezi generacemi - děti, rodiče, prarodiče. O vztahy milenecké, partnerské, manželské. Do tohoto typu poradny může jít člověk sám nebo s partnerem či členem rodiny, kterého se to týká. Také může přijít celá rodina.

⁵⁴ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Praha : Grada, 2010, s. 169-183

Psychoterapeutická centra a pracoviště

Psychoterapeutické centrum bývá zpravidla určeno klientům určité věkové skupiny, například dětem, dospívajícím či dospělým. Do takového centra je možné přijít třeba na doporučení pracovníka linky důvěry nebo krizového centra, ale je možné dorazit i dle vlastní úvahy. Důvodem k návštěvě může být osobní nebo rodinný problém, který přesahuje vaše možnosti k řešení a je doprovázen nepříjemnými pocity - úzkostí, strachem, depresemi, pocity viny, smutkem, který nemůže odejít, obavami o zdraví, pocity odlišnosti, ztráty smyslu života apod.

Nejdřív se s vámi pracovník sejde, aby spolu s vámi zmapoval situaci, možná pro tento účel použije nějakého psychologického testu nebo se vás prostě důkladně vyptá na vše, co souvisí s vaším problémem. Pokud to sami budete chtít a váš typ problému to bude vyžadovat, nabídne vám určitou formu kontaktu, například sérii individuálních návštěv v psychoterapeutickém centru nebo psychoterapeutickou skupinu.⁵⁵

Linka bezpečí

Linka bezpečí je celostátní telefonní linka pro děti a mládež v krizových životních situacích. Byla založena v září 1994 nadací Naše dítě. Na několik telefonních čísel dvacet čtyři hodin denně včetně nedělí a svátků poskytuje bezplatnou a anonymní první pomoc dětem a dospívajícím, kteří se ocitnou v jakékoliv psychické nebo sociální krizi. Pro volající jsou telefonní hovory zdarma.

Obecně lze říci, že se na Linku bezpečí obracejí děti a dospívající v situacích, jejichž řešení přesahuje aktuální kapacitu jejich schopností přizpůsobení. Některé z nich tíží opuštěnost a pocity izolace od vrstevníků, vztahy s rodičem, jiné trápí nezvládnutí školních povinností, šikanování, první zkušenost s drogou. Volají i děti, které si nemají s kým popovídat. Společným jmenovatelem těchto situací je prožívání výrazné úzkosti s naléhavou potřebou se se svým problémem svěřit. Časté jsou situace, kdy dítě postrádá ve své blízkosti osobu, které by se odvážilo důvěřovat, nebo kdy se dostane do kritické situace vinou svých nejbližších.

Z hlediska prevence ubližování se největší důraz klade na řešení případů tělesného a psychického týrání, zanedbávání a pohlavního zneužívání dětí. Všechny

⁵⁵ MUFSON, S., KRANZ, R. *O týrání a zneužívání*. Praha : Lidové noviny, 1996, s. 113-116

podezřelé případy předkládají konzultanti analytické skupině Linky bezpečí, která navrhuje další řešení problémové situace dítěte. V případech, kdy stav dítěte nebo jeho sociální situace neumožňuje návštěvu v krizovém centru, se Linka bezpečí snaží pomoci prostřednictvím státních institucí, především sociálních pracovníků z místních úřadů, v odůvodněných případech i policie. Další možnosti intervence ve prospěch dítěte, zahrnují kontaktování školy, pracovníků pedagogicko - psychologických poraden, zdravotnických zařízení, pohotovostní lékařskou pomoc a mnoho dalších. Všechny zásahy se vedou po dohodě a se souhlasem volajícího dítěte, vyjma případů, kdy existuje pocit, že je dítě v akutním ohrožení zdraví či života, kdy je nutné příslušné instituce informovat i bez jeho vědomí.⁵⁶

⁵⁶ PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. Praha : G plus G, 1996, s. 9-10

7 VÝZKUM – VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

7.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo zmapovat názory a zkušenosti starších žáků druhého stupně základních škol a mladších studentů středních škol v oblasti kriminality páchané na nezletilých. Výzkum byl založen na hypotézách:

1. Hlavní hypotéza: Dotazovaní mají nízkou znalost o službách poskytovaných krizovými centry či jinými institucemi s pomocí.
2. Hypotéza: Dotazovaní na území Českých Budějovic mají vysokou míru viktimnosti

Mezi hlavní cíle výzkumu patřilo ozřejmit aspekty, které vedou k nízké objasněnosti trestné činnosti páchané na nezletilých, tedy nejčastější důvody latence na území Českých Budějovic. Osobně jsem se setkala s neznalostí nezletilých či znalostí pouze zkreslených údajů o službách nabízených krizovými centry či poradnami, což má velký vliv i na objasněnost trestné činnosti. Nejen, že mladiství nevyužívají služby s pomocí z výše uvedených výdajů, ale kriminalitu na nich páchanou většinou neřeší vůbec ať už z osobních důvodů, či právě neznalostí. Důvodem zvoleného dotazníkového šetření je také interpretovat celkové výsledky školám, na kterých byl výzkum prováděn, a poukázat na případné nedostatky či nápravy, jak dětem následnou pomoc a nejen prevenci přiblížit.

Směřovala jsem ke shromáždění, rozboru a vyhodnocení údajů od respondentů, kteří vyplňovali dotazník dle svých názorů a znalostí. Pozornost byla věnována vztahům i kolektivu, ve kterém se pohybují a zda se cítí objektivně v bezpečí. Dále bylo zjišťováno, zda se dotazovaní již setkali s trestným činem a jak by následně jednali a zda by se obrátili na nějakou pomoc, případně jakou. Na tuto otázku byly položeny jednoznačné odpovědi, které ukázali, jaký přehled mají dotazovaní o službách s nabízenou pomocí. V příloze I. je uveden vzor použitého dotazníku.

7.2 Technika výzkumu

Jako výzkumná technika byl zvolen dotazník, neboť umožňuje oslovit větší počet respondentů v kratším časovém úseku. Použila jsem vlastní výzkumný dotazník, jež jsem vytvořila na základě hypotéz a cílů výzkumné práce.

Byl zvolen anonymní způsob dotazování a poznatky získané prostřednictvím dotazníku nebyly spojovány s konkrétní osobou žáka. Při formulaci otázek a odpovědí byl zohledněn věk respondentů, tudíž jsou otázky kladeny velmi jednoduše a bez záměru žáky „tlačit“ k odpovědím ke konkrétní trestné činnosti. Každému respondentovi byl poskytnut jeden dotazník, který po vysvětlení technických instrukcí vyplňoval samostatně podle svého uvážení. Doba doporučená k vyplnění dotazníku činila 10 minut.

Dotazník se skládal z 11 otázek. Deset otázek bylo uzavřených, tedy s předloženými variantami odpovědí, z nichž dotazovaní volili jednu, jež označili zakroužkováním. Dvě otázky byly strukturované jako polootevřené, s ponecháním prostoru k volnému vyjádření, pokud nesouhlasili s žádnou odpovědí či měli odlišný postoj. Jedna otázka ponechávala možnost zakroužkovat více odpovědí. U otázek také navazovala možnost se u kladné či záporné odpovědi vyjádřit v podotázce, která vždy navazovala na konkrétní dotaz.

Výzkumný soubor

Sběr údajů probíhal v měsíci březen 2014 v Českých Budějovicích. K účasti na výzkumu byli vyzváni žáci 8. a 9. tříd základních škol a studenti středních škol v prvním a druhém ročníku. Po seznámení s podstatou výzkumu se žáci dobrovolně rozhodli předložený dotazník vyplnit. Určen byl definitivní soubor 200 žáků, jejichž dotazníky byly použitelné pro řešení výzkumného úkolu.

7.3 Vyhodnocení jednotlivých otázek

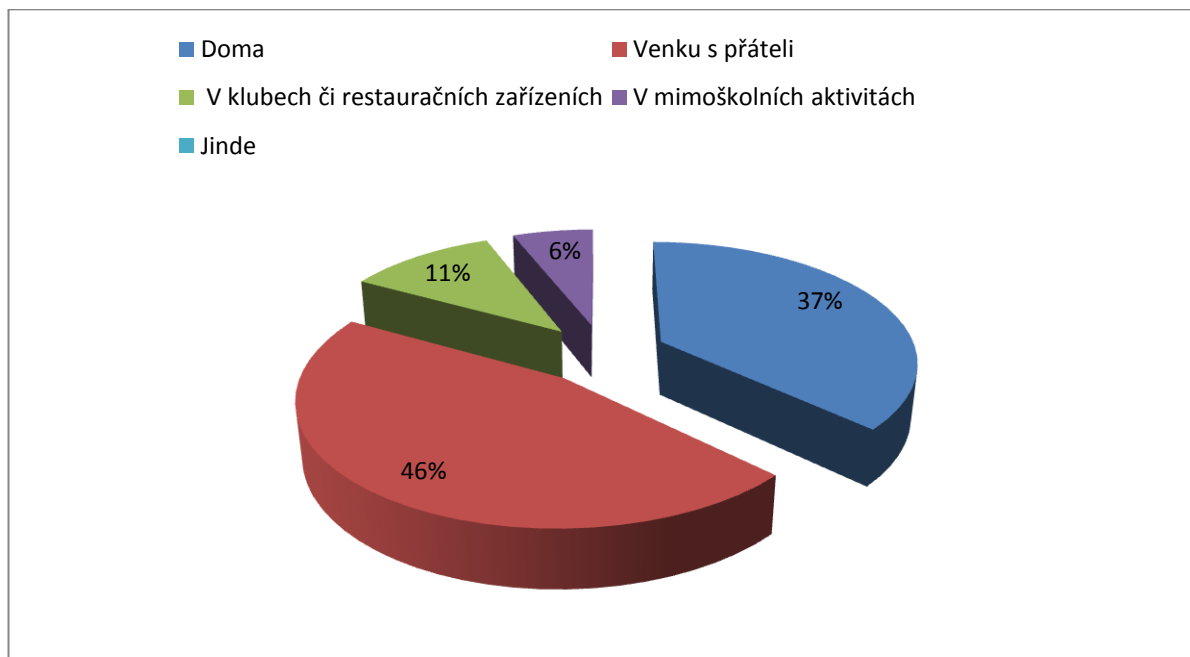
Základní údaje souboru respondentů byly zjišťovány pomocí dvou úvodních otázek. Z hlediska pohlaví v něm bylo zastoupeno 124 dívek a 76 chlapců. Jednalo se o žáky druhého stupně základních škol ve věkovém rozmezí 13 až 14 či případně 15 až 16 let, a studentů středních škol ve věku 15 až 16 či 17 až 18 let. U každého souboru dotazníků byl zaznamenán údaj o škole, na které byl výzkum prováděn, k následujícímu

seznámení školy s výsledky. Nejvíce respondentů se nacházelo ve věku 15-16 let (75), nejméně ve věku 17-18 let (59). Průměrný věk respondenta činil 15-16 let.

Jednotlivé otázky

3) Svůj volný čas nejčastěji trávím:

Graf 1: Trávení volného času⁵⁷

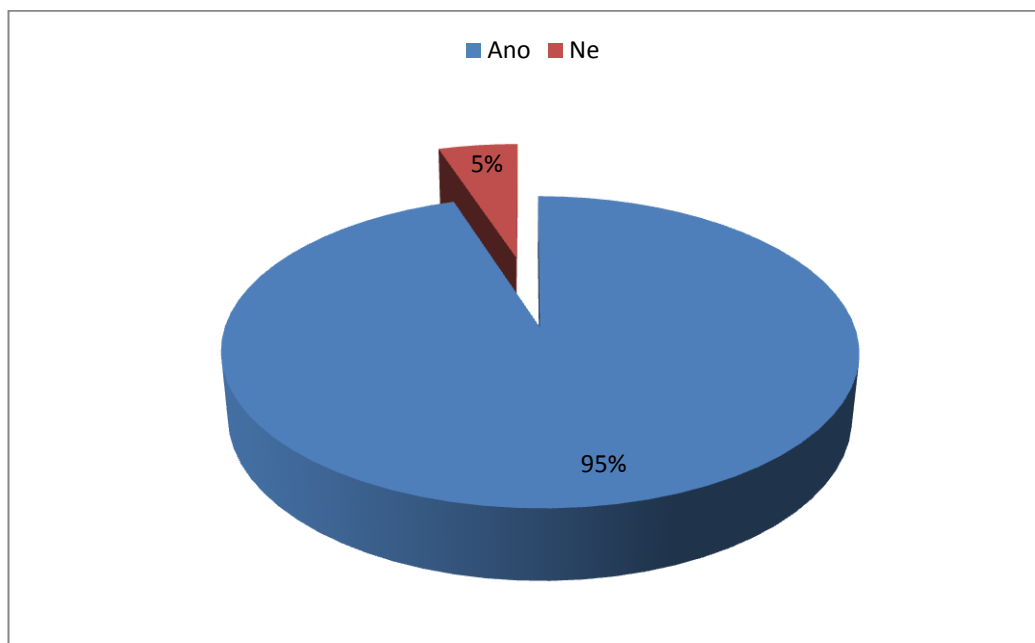

46% respondentů (celkem 91) odpovědělo, že svůj čas tráví venku s přáteli. Na druhém místě se objevilo trávení volného času doma, tedy 37% dotazovaných (75 celkem). 11% respondentů zvolilo, že tráví svůj volný čas v restauračních zařízeních a klubech (22 celkem) a pouze 6% zvolilo odpověď k trávení volného času při mimoškolních aktivitách (celkem 12). Odpověď jinde nezvolil ani jeden dotazovaný.

⁵⁷ Vlastní zdroj

4) Cítíte se během trávení Vašeho volného času bezpečně? (resp. nemáte obavy z něho konkrétního)

Graf 2: Obavy při trávení volného času⁵⁸

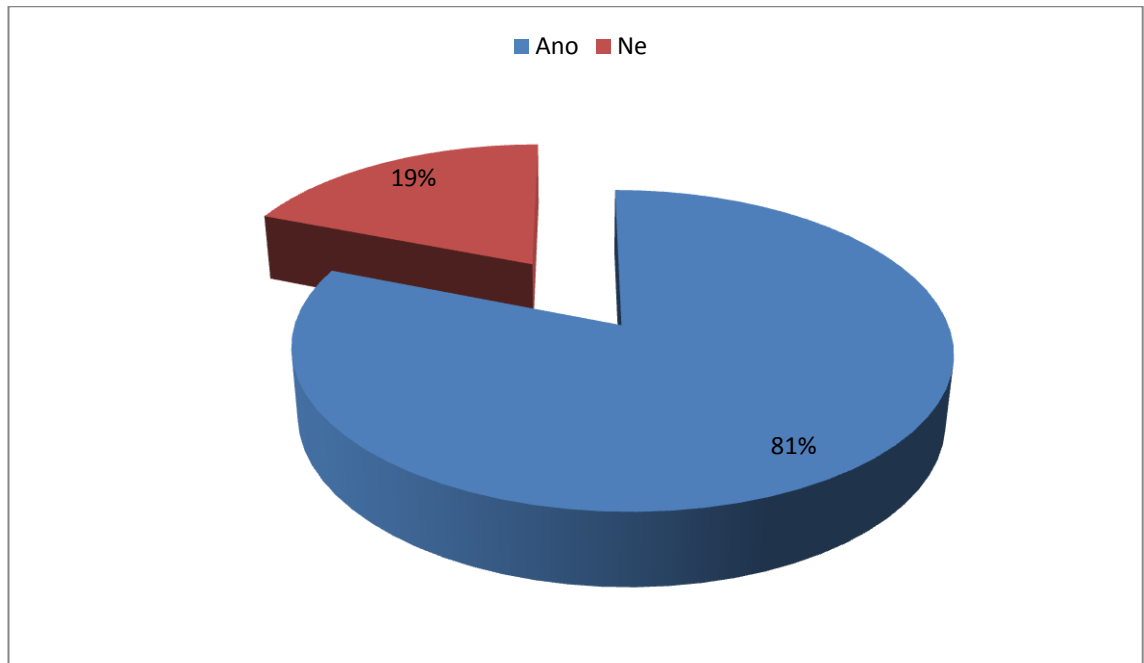
Na tuto otázku uvedlo odpověď ano celkem 95% dotazovaných (189). 5% (11) respondentů se během svého volného času bezpečně necítí. Mezi důvody, proč tomu tak je, bylo nejčastěji uvedeno, že:

- Dotazovaní se nejvíce obávají etnických skupin, a to převážně romských obyvatel a konfliktů s nimi,
- Mají strach z krádeže osobní věci, nejčastěji mobilního telefonu,
- Bojí se jít domů, resp. konkrétního člena rodiny.

⁵⁸ Vlastní zdroj

5) Jste spokojen/a s kolektivem ve Vaší třídě?

Graf 3: Spokojenost s kolektivem ve třídě⁵⁹

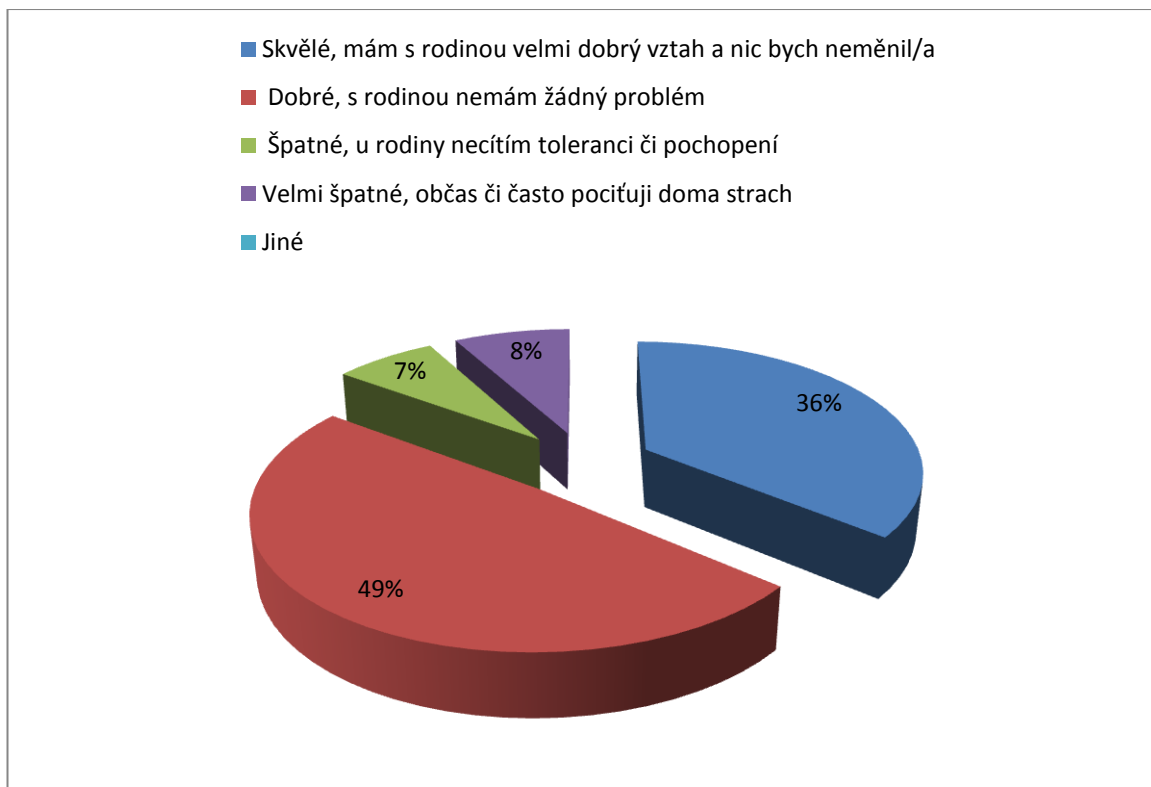
K otázce spokojenosti s třídním kolektivem označilo 81% (162) dotazovaných odpověď ano. Odpověď ne uvedlo 19% (38) respondentů. Mezi důvody nespokojenosti převažovaly názory:

- Nemám rád svoje spolužáky,
- Ve třídě mi chybí respekt či tolerance,
- Ve třídě je velmi malá shoda s ostatními spolužáky a na základě tohoto jevu zde vznikají velké konflikty.

⁵⁹ Vlastní zdroj

6) Jak byste označily vztahy ve Vaší nejbližší rodině? (tzn. rodiče, sourozenci, prarodiče)

Graf 4: Vztahy v rodině⁶⁰

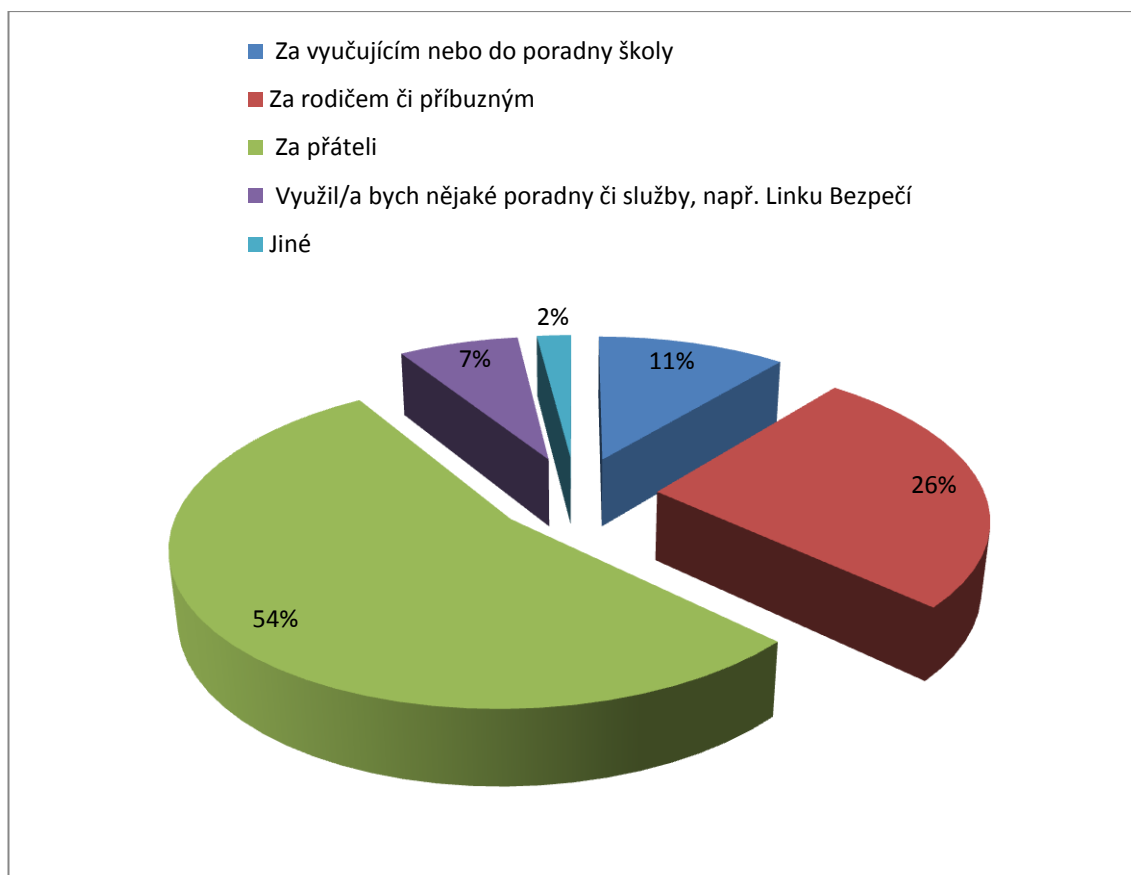

Zde 36% (72) žáků uvedlo, že vztahy ve své rodině by označily jako skvělé a nic by neměnily. 49% (98) dotazovaných by vztahy v rodině označily za dobré a bezproblémové, 7% (14) zaškrtnulo možnost špatné a 8% (16) velmi špatné. Odpověď jiné neoznačil žádný z dotazovaných.

⁶⁰ Vlastní zdroj

7) Pokud byste se z nějakého důvodu cítili osamocení, smutní nebo nešťastní nebo pokud jste již takové situace sami zažili, kam byste se obrátili pro pomoc, aby se vše vyřešilo?

Graf 5: Obrácení se pro pomoc ve stavech smutku či osamocení⁶¹

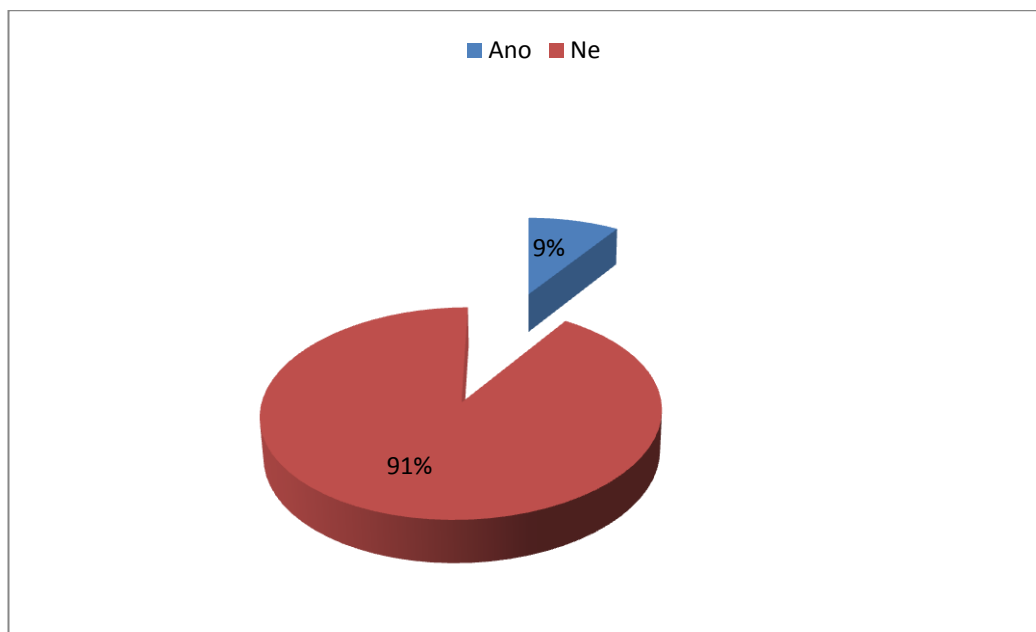
54% (107) žáků by se v pocitu osamění či smutku nejpravděpodobněji obrátili na své přátele. 26% (51) dotazovaných by se obrátilo za rodičem či příbuzným, celkem 11% (23) by šlo s pomocí za pracovníkem školy či poradnou školy, 7% (14) by se rozhodlo využít Linku bezpečí či jinou formu poradenství a služby a 2% (5) uvedlo možnost jiné, mezi kterými stálo:

- Že by kontaktovali rodiče svého kamaráda, nejčastěji otce či matku svého přítele,
- 3 dotazovaní uvedli slovo nikam, z čehož lze pochopit, že by danou situaci neřešili vůbec.

⁶¹ Vlastní zdroj

8) Znáte někoho (do 18ti let), kdo byl obětí nějakého závažnějšího trestného činu či jste se již sami osobně setkali s trestným činem?

Graf 6: Znalost obětí trestného činu⁶²

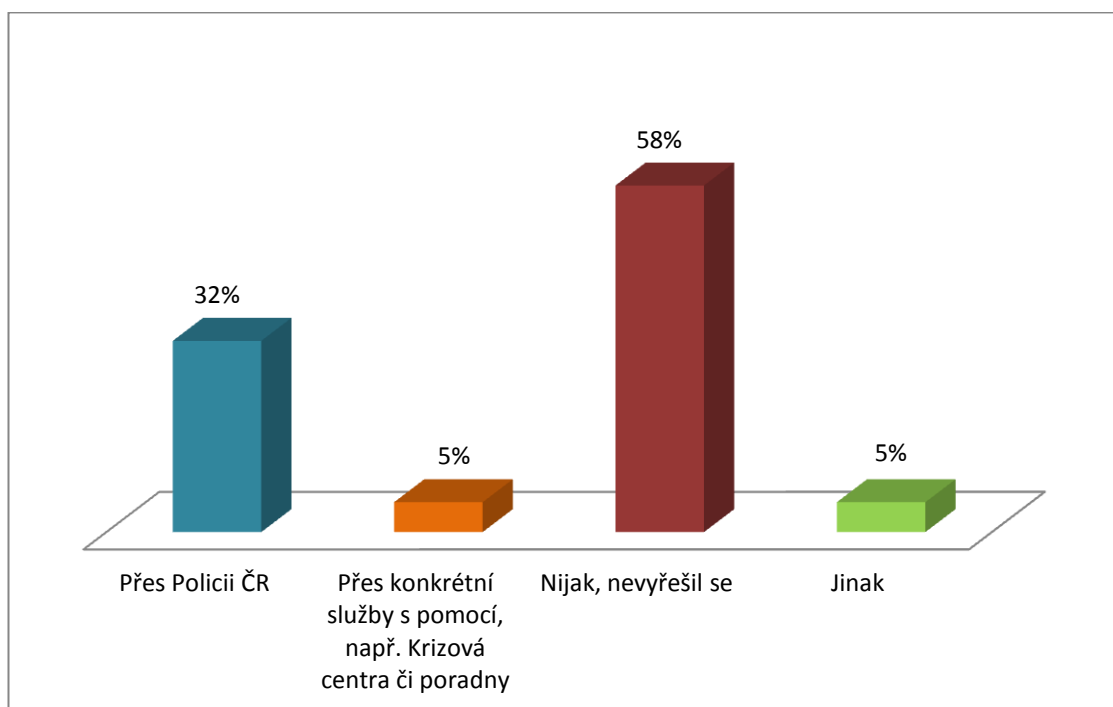

Celkem 91% (181) respondentů uvedlo, že neznají nikoho, kdo by byl obětí nějakého trestného činu. 9% (19) dotazovaných zakroužkovalo odpověď ano, kterou se následně zabývá následující podotázka (8.1).

⁶² Vlastní zdroj

8.1.) Pokud ANO, jak se tento problém řešil?

Graf 7: Řešení problému oběti trestného činu⁶³

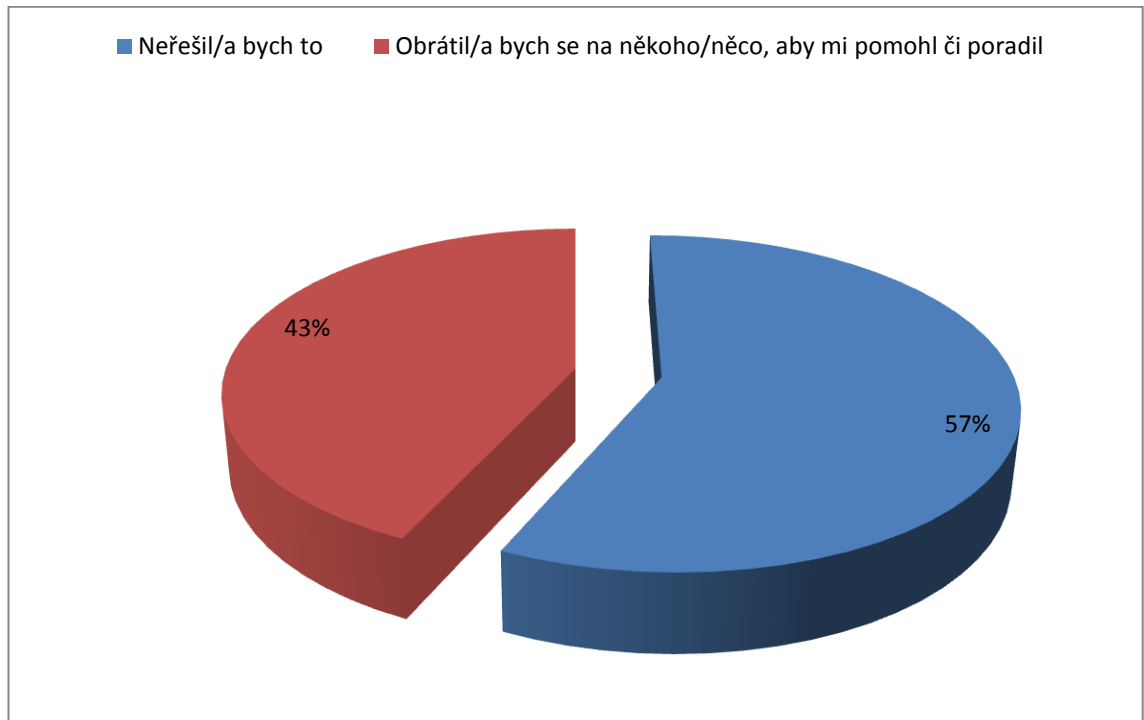

U této podotázky, jejíž hlavní znění bylo, že pokud se dotazovaní setkali s trestným činem, zda mohou uvést, jak se tedy tento trestný čin následně řešil, z 19 dotazovaných celkem 58% (11) respondentů uvedlo, že tento čin vyřešen nebyl. 32% (6) žáků dále uvedlo, že vše bylo řešeno prostřednictvím Policie ČR, a 5% (1) dotazovaný uvedl, že se vše řešilo jinak, a taktéž 1 dotazovaný (5%) uvedl přes konkrétní služby s pomocí.

⁶³ Vlastní zdroj

9) Jak byste v případě, kdyby Vám někdo fyzicky či psychicky ubližoval, jednali?

Graf 8: Jednání v případě fyzického či psychického násilí⁶⁴

U této otázky dotazovaní uvedli, že 57% (113) z nich by tuto situaci neřešili, a 43% (87) zakroužkovalo odpověď, že by se v tomto případě obrátili na někoho/něco, aby jim pomohl či poradil.

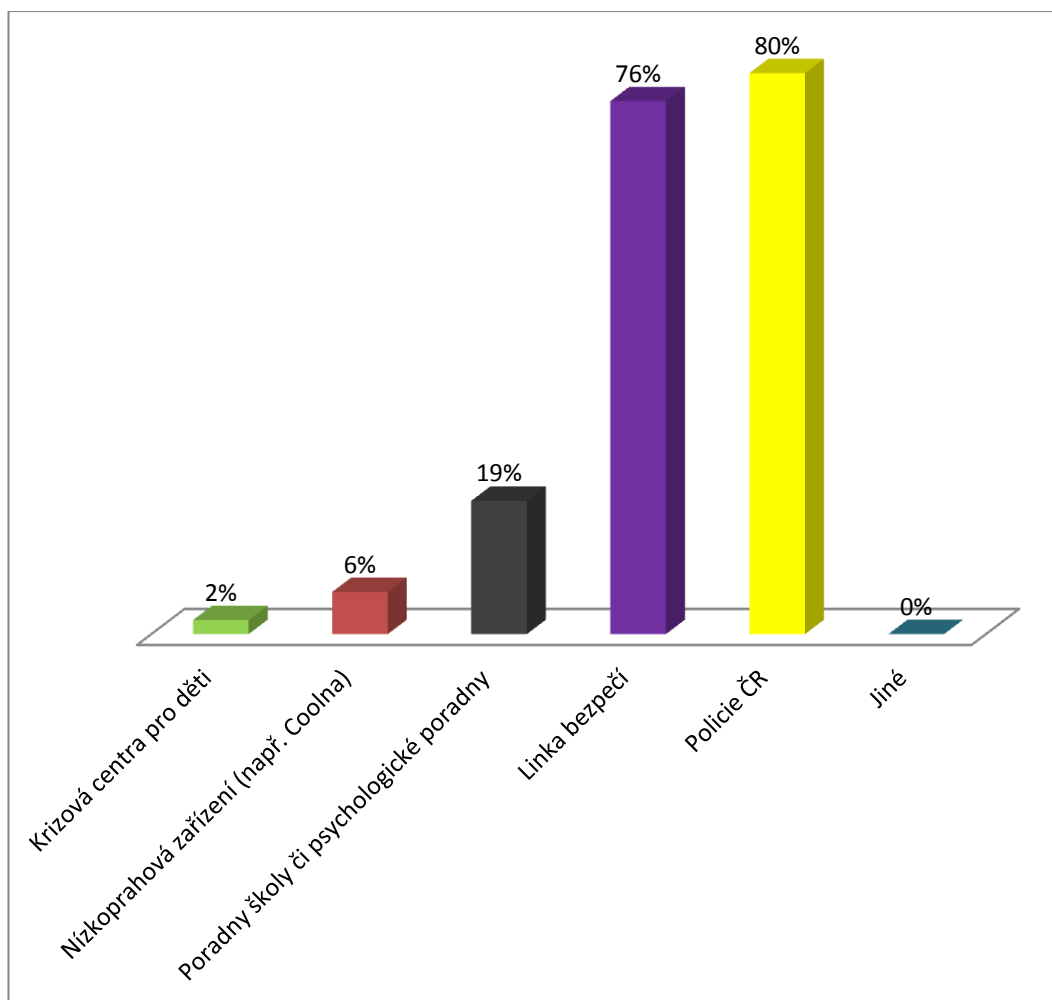
U 43% (87) respondentů, jež uvedli odpověď, že by tuto situaci nadále řešili, byla položena otázka, na koho nebo na co by se obrátili. Zde převažovala odpověď:

- Na prvním místě přátelé (35), na druhém místě rodina (22), na třetím místě Policie ČR (11) a na čtvrtém místě mezi uvedenými byla Linka bezpečí (7). Zde také 12 dotazovaných neodpovědělo.

⁶⁴ Vlastní zdroj

10) Jaké znáte možnosti, na jaké služby či instituce byste se mohli obrátit, aby Vám pomohli vše vyřešit? (pokud byste svou situaci nemohli řešit s Vašimi nejbližšími)

Graf 9: Konkrétní znalost služeb a institucí s pomocí⁶⁵

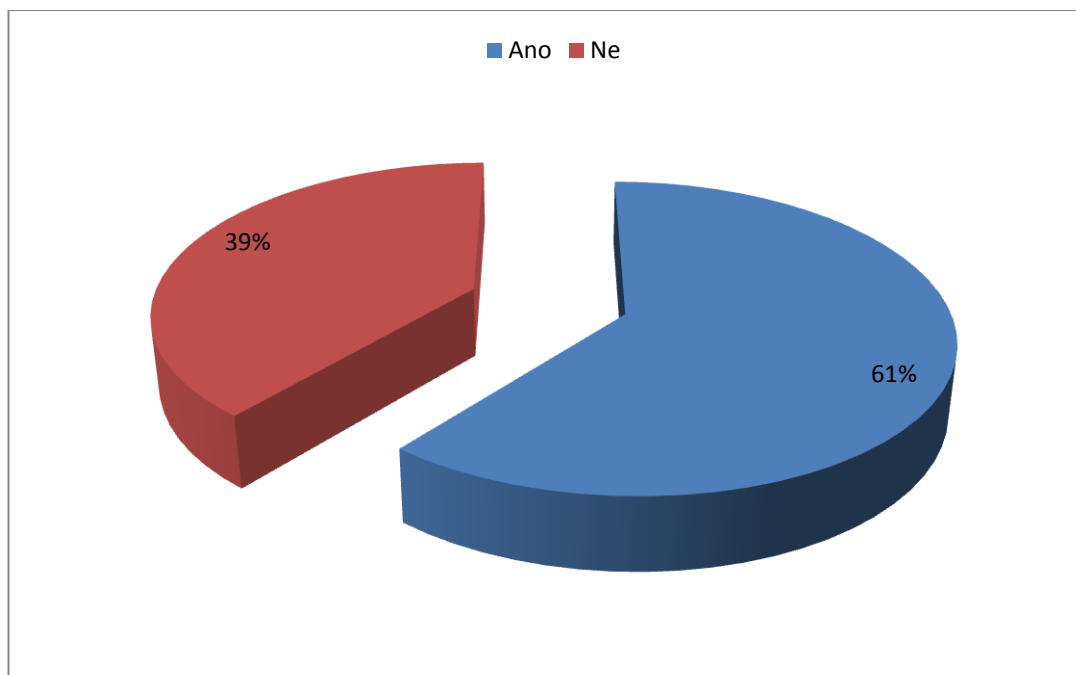

Zde mohli žáci zakroužkovat více odpovědí. Celkem 80% (161) respondentů uvedlo jako nejnámější Policii ČR. 76% (153) žáků dále uvedlo Linku bezpečí, 19% (39) poradny školy či psychologické poradny, 6% (12) uvedlo nízkoprahová zařízení a pouhé 2% (4) zakroužkovalo možnost krizových center pro děti. Možnost jiné zde neoznačil žádný z dotazovaných.

⁶⁵ Vlastní zdroj

11) Pociťovali byste strach, pokud byste měli požádat o pomoc nějaké zařízení uvedené u otázky č. 10?

Graf 10: Pocit strachu při kontaktování služeb a institucí s pomocí⁶⁶

39% (78) žáků uvedlo, že by necítili strach, pokud by měli požádat o pomoc konkrétní zařízení uvedené u otázky č. 10. Oproti tomu 61% (122) dotazovaných uvedlo odpověď ano, a mezi nejčastějšími důvody převažovaly tyto obavy:

- Stud, stydlivost,
- Že by se to dozvěděli rodiče či přátelé,
- Pocit trapnosti,
- Pocit ze zbytečnosti problému a „obtěžování“.

Také více než 20 dotazovaných nevedlo žádnou odpověď.

⁶⁶ Vlastní zdroj

7.4 Závěr- shrnutí výsledků šetření

1. hlavní hypotéza: Dotazovaní mají nízkou znalost o službách poskytovaných krizovými centry či jinými institucemi s pomocí.

Dotazovaní na tuto hypotézu odpovídali v otázkách č. 7 – č. 11. Rozdělila jsem tyto otázky do dvou souborů. První soubor se týkal vyhodnocení otázek č. 7 - 9. Otázka č. 10 a č. 11 byla velmi specifická, tudíž jsem jejich vyhodnocení zařadila do druhého souboru. Jednalo se zde o možnost zakroužkování všech služeb a institucí, které žáci znají a na které by se v případě nutnosti obrátili a zda by u navázání kontaktu s nimi cítili strach.

1. soubor

Otázka č. 7 ukázala, že pouze 18% z celkového počtu 200 dotazovaných by se obrátilo v pocitu smutku či osamění pro pomoc na Linku bezpečí či jinou formu poradenství a služby.

U otázky a podotázky č. 8, znalosti nějaké mladistvé oběti trestného činu, uvedlo z celkového počtu dotazovaných 19 respondentů, že pouze v 1 případě (5%) k řešení problému pomohly konkrétní služby s pomocí či krizové centrum.

Otázka č. 9 ukázala, jak by dotazovaní jednali, kdyby jim někdo fyzicky či psychicky ubližoval. V 57% by tuto situaci dotazovaní vůbec neřešili, a ze 43% respondentů by se pouze 16% (7) žáků obrátilo na nějakou službu či instituci s pomocí.

Graf 11: Vyhodnocení výsledků z oblasti obrácení se na pomoc⁶⁷

⁶⁷ Vlastní zdroj

Jak ukazuje graf, u otázek č. 7 - 9, výsledky ohledně obrácení se na pomoc institucí či služeb by využilo pod 20% dotazovaných, a to průměrně 13% nezletilých. Otázky se týkaly kontaktu služeb v pocitu osamění či smutku, kontaktu při řešení trestného činu na nich či jiné jim známé osobě a kontaktování institucí v případě na nich páchaného fyzického či psychického ubližování.

V této části se hypotéza tedy potvrzuje, znalost dotazovaných (nezletilých) o službách poskytovaných krizovými centry či jinými institucemi je velmi nízká.

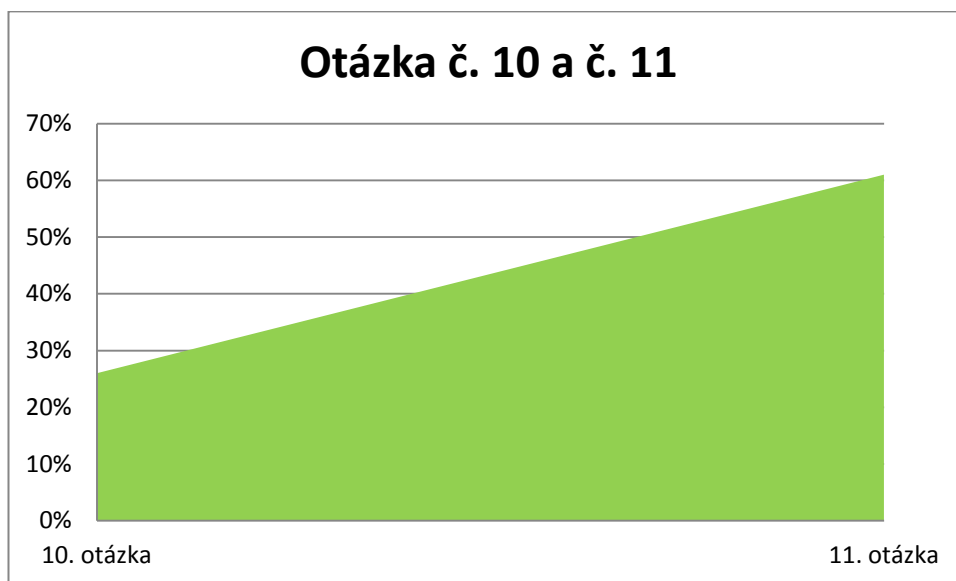
2. soubor

Otázka č. 10, jak již bylo naznačeno, byla položena velmi konkrétně, jednalo se o obrácení se na určité vyjmenované možnosti služeb a institucí s pomocí. Z 200 dotazovaných by se 161 žáků (80%) obrátilo přímo na Policii ČR. 153 žáků (76%) by se obrátilo na Linku bezpečí, 39 žáků (19%) na poradny školy či psychologické, 12 žáků (6%) by se obrátilo na nízkoprahová zařízení, 4 žáci (6%) by zvolilo možnost krizových center pro děti.

Pokud by podvědomí respondentů o službách a institucích s pomocí bylo nejvyšší možné, mohli všichni dotazovaní zakroužkovat všechny 4 uvedené možnosti. V tom případě by byly zakroužkovány ve 200 dotaznících celkem 800x uvedené možnosti. Ovšem po součtu všech zvolených odpovědí v dotaznících bylo zakroužkováno celkem 208 možností z 800, tedy pouze 26% možností.

Otázka č. 11 navazovala na otázku č. 10, a to zda by dotazovaní pociťovali strach, pokud by se měli obrátit na uvedené služby a instituce. Zde 61% zvolilo možnost, že by strach opravdu pociťovali - z důvodů studu, zbytečnosti či obtěžování a odhalení problému rodině.

Graf 12: Vyhodnocení výsledků z oblasti znalostí o službách a institucích s pomocí⁶⁸

Jak graf ukazuje, u otázky č. 10, tedy znalost možností služeb a institucí, na které se mohou respondenti obrátit pro pomoc, jsou uvedené instituce a služby známy pouze na 26%. U otázky č. 11, která navazovala na otázku č. 10, a to zda by žáci cítili strach, pokud by se na uvedené služby měli obrátit, uvedlo 61%, že by strach či jinou formu obavy cítili.

V této části se hypotéza taktéž potvrzuje, dotazovaní mají velmi malou znalost o možnostech s obrácením se pro pomoc, taktéž díky velmi nízké znalosti těchto služeb by oprávněně cítili strach či jiné obavy, neboť jim chybí základní znalosti ohledně nabízených forem pomoci od služeb a institucí.

Na základě výsledků šetření lze konstatovat, že **hypotéza č. 1 se potvrdila.**

⁶⁸ Vlastní zdroj

2. *hypotéza: Dotazování na území Českých Budějovic mají vysokou míru viktimmnosti*

Dotazování na tuto hypotézu odpovídali v otázkách č. 3 – č. 6. Hypotéza vychází z předpokladů uvedených v teoretické části bakalářské práce v kapitole 4.6.1 Volnočasové aktivity mládeže jako prevence kriminality.

Otázka č. 3 poukázala na trávení volného času dotazovaných, z uvedených možností trávení volného času venku s přáteli, doma, v restauračních zařízeních či klubech nebo při mimoškolních aktivitách. Z pohledu viktimmnosti je nejméně ohrožena skupina trávící čas při mimoškolních aktivitách, což bylo 6% dotazovaných. Mezi další odpovědi patřilo trávení volného času venku s přáteli 46%, doma 37%, a v klubech či restauračních zařízeních 11%. Z tohoto pohledu mají dotazovaní větší míru viktimmnosti.

U otázky č. 4, zda se žáci cítí v bezpečí právě při trávení svého volného času, 95% (189) označilo odpověď ano, a 5% zvolilo odpověď ne. 11 dotazovaných (5%) tedy pociťovalo obavy z etnických menšin - převážně romských obyvatel a konfliktů s nimi, dále strach z krádeže osobní věci či strachu z konkrétního člena rodiny. Je zde tedy vidět schopnost konkrétního pojmenování rizik. Z objektivního hlediska se dá tento jev považovat za pozitivní, ačkoliv výsledky u otázky č. 3 ukazují na převažující rizikové trávení volného času, pouze 5% dotazovaných ho vnímá jako problém. Je zde tedy zřejmé, že se dotazovaní snaží rizikům a hrozbám alespoň částečně vyvarovat. Jelikož průměr věku dotazovaných je mezi 15 - 16 lety, je zde předpoklad, že zde převažuje znalost a seznámení se s možnými riziky, a pokud absenci strachu a předcházení problémům pociťuje 95% dotazovaných, dá se zde míra viktimmnosti označit za nízkou.

Otázka č. 5 ukázala, zda jsou žáci spokojeni s kolektivem ve třídě. Celkem 81% (162) spokojena je, 19% (38) označilo možnost ne. Jako důvody uvedli, že nemají rádi své spolužáky, že jim ve třídě chybí tolerance vůči ostatním spolužákům či přímo k nim a že je zde velká náchylnost ke vzniku konfliktů. Výsledky této otázky spojené s viktimizací ukázaly, že u respondentů převažuje spokojenost s třídním kolektivem a nespokojenost se zde projevuje klasickými případy vztahů v tomto kolektivu. S ohledem na viktimmnost je zde riziko nízké.

U otázky č. 6 vybírali respondenti možnost spokojenosti v oblasti vztahů s vlastní rodinou. 85% (170) respondentů uvedlo, že vztahy v rodině považuje za skvělé či dobré, a 15% (30) dotazovaných je považuje za špatné či velmi špatné. Z pohledu na

výsledky se dá riziko viktimnosti spojené s rodinou dotazovaného označit jako velmi nízké, jelikož dobré či lepší vztahy s rodinou převažují.

Na základě výsledků šetření lze konstatovat, že se **hypotéza č. 2 vyvrací**.

Na závěr výzkumu lze tedy říci, že ačkoliv se hypotéza č. 2 vyvrátila, je třeba se v budoucnu zaměřit na hypotézu č. 1, a to nízkou znalost dotazovaných o službách a institucích s pomocí. Dá se předpokládat, že tato nízká znalost služeb a institucí s pomocí má velkou roli při objasňování trestné činnosti páchané na nezletilých. Jelikož povědomí respondentů o těchto službách je velmi malé, a taktéž by dotazovaní cítili strach při kontaktování těchto služeb, dá se tento jev označit za jeden z důvodů latence trestné činnosti páchané na nezletilých. Závěry dotazníků z každé školy budou následně předloženy vybrané osobě v té konkrétní škole jako doporučení, o kolik je zde nutné zvýšit osvětu svých žáků v oblasti seznámení se s službami s pomocí.

Je potřeba s nezletilými dále pracovat, ať už formou besed či přednášek ze strany škol, nebo alespoň získání většího přehledu žáků o službách a institucích s pomocí, například formou pomocných letáků nebo dalšími možnostmi, jež nabízí přímo konkrétní služby a instituce.

ZÁVĚR

Trestná činnost páchaná na nezletilých je téma, které si zaslouhuje náležitou pozornost nejen proto, že je neomluvitelné, ale také z důvodů aktuálnosti a potřeby hlubšího zkoumání. Hlavním cílem této práce bylo nalézt důvody nízké objasněnosti trestné činnosti nezletilých na území Českých Budějovic. Díky výzkumu a stanoveným hypotézám se ukázalo, že jedním z důvodů latence trestné činnosti je to, že se mládež neorientuje v současných možnostech služeb a institucí, jež jim nabízejí pomoc a řešení a následnou objasněnost konkrétního činu, a taktéž, že děti nejsou informované o přístupu těchto služeb k nim, neboť velká většina z nich by tyto centra nenavštívila z různých důvodných obav, neboť jim chybí velké množství informací nejen preventivních, ale i následných, o tom, že na tyto centra se mohou obrátit kdykoliv.

Trestná činnost se s moderními technologiemi značně rozrostla. Stále přetrvávají trestné činy domácího násilí, kterému je potřeba věnovat pozornost z hlediska prevence a informování nezletilých, ovšem s nárůstem uživatelů internetu již děti přestávají být v bezpečí v podstatě kdekoliv. Pachatel trestné činnosti již nemusí být známý, rodič či příbuzný, nyní to jsou mnohdy i osoby, se kterými se ani dítě, ani rodič nikdy neseťkali. Bohužel tento fenomén kybergroomingu nadále poroste, proto je potřeba, aby dítě znalo zásady chování na internetu a taktéž, aby se dítě nebálo svým rodičům svěřit s nějakým problémem, který by jinak mohlo řešit právě s cizími osobami prostřednictvím internetu.

Pokud se objeví situace, kdy je zřejmé, že se dítě stalo obětí konkrétního trestného činu, od šikany až po konkrétní například sexuální trestné činy, je třeba si uvědomit, že obětí není „jen“ člověk, ale je to dítě. Do 18ti let si dítě tvoří svou osobnost, učí se, co je správné a co nikoliv a vše z tohoto období dospívání si odnáší a nese celý svůj život. Pokud mu je ublíženo, může ho to poznamenat a změnit mu jeho celkové uvažování. Jen málokterý dospívající se se situací psychického či fyzického ublížení zcela vyrovná. Proto je v první řadě tolik důležitá již zmiňovaná prevence a osvěta. Proto každé dítě potřebuje rodiče, kteří ho vždy vyslechnou, a pokud v této situaci nepomohou rodiče, je třeba se obrátit nejen na Policii ČR, ale taktéž na služby a instituce s pomocí, které vždy pomohou dítěti vyrovnat se s situací a odnést si co nejméně těchto negativních jevů do svého budoucího vývoje. Je potřeba velmi mnoho práce, aby se dítě se zátěží vyrovnalo, a proto zde krizová centra, poradny, instituce

a služby jsou. Proto je důležité, aby děti o těchto službách s pomocí byly dostatečně informovány.

Právní ochrana mládeže je zde v České republice na poměrně vysoké úrovni. Ochrana dětí je začleněna nejen v Trestním zákoníku, taktéž nově v Občanském zákoně, jež nahrazuje Zákon o rodině, a také je zakotvena téměř po celém světě v různých Mezinárodních dokumentech o ochraně mládeže. Ovšem dle mého názoru, v České republice pouze tato ochrana nestačí. Trestná činnost je na dětech páchána stále, jen se o ní tolik nemluví. Pokud tedy nastane nějaké odhalení, není tomu věnována taková pozornost, kterou si tento jev zaslouží, už z pohledu odstrašení či medializace. Mnohdy jsou tyto situace v médiích, jakožto jediným prostředkem zveřejnění a sdělení, zlehčovány či naopak přehazování viny na osoby, jež měly s událostí spojeného mnohem méně, než samotní pachatelé, také nepřinese ten pravý účinek, který tyto zveřejněné události mají mít. Myslím, že toto není pozitivní jev a s výhledem do budoucna ani nebude. Je třeba nezletilé v tomto ohledu stále vzdělávat, ukázat jim, jaké mají možnosti, na jaké služby se v případě nouze obrátit a hlavně jim vysvětlit, že se nemusí bát přijít za někým se svým osobním problémem. Taktéž bych doporučila rodičům, aby se zaměřili na prevenci těchto jevů, nepodceňovali rizika a zajímali se o své potomky, neboť právě rizika s moderní dobou neustále porostou.

V této práci jsem nejen vyhodnotila situaci ohledně znalostí dětí o službách s pomocí, taktéž jsem se zaměřila na viktimnost nezletilých na zkoumaném území Českých Budějovic. Pozitivním zjištěním je, že na tomto území dle výzkumu mají nezletilí viktimnost nízkou. Ačkoliv trávení jejich volného času nepatří zrovna mezi ty nejbezpečnější, skoro všichni dotazovaní si z pohledu výzkumu uvědomují možná rizika, a cítí se v bezpečí. Proto bylo mým cílem vyhodnotit dotazníky z jednotlivých škol a následně školám zaslat zpětnou vazbu ve formě výsledků a doporučení, kde je potřeba se více zaměřit na osvětu svých žáků a studentů a tím zvýšit právě jejich znalosti o službách, kam se mohou obrátit v případě pomoci. Taktéž by bylo možné na třídních schůzkách rodičům oznámit možná nebezpečí, na které mohou jejich děti narazit, a tím přispět k větší prevenci.

Pouze větší informovanost, důslednost a odhodlání postavit se těmto negativním jevům v trestné činnosti páchané na nezletilých může přinést požadované výsledky, a to snížení této kriminality a zároveň větší objasněnost páchání trestné činnosti. K těmto výsledkům napomůžou nejen rodiče, ale také školy, kde děti tráví převážnou většinu

času, tím, že budou s dětmi neustále pracovat, zvyšovat jejich podvědomí o trestné činnosti, prevenci a službách s pomocí. Jen díky této systematické práci je možné vše zlepšit. Proto vznikla tato práce. Ukazuje nejen výsledky v oblasti informovanosti dětí o trestné činnosti, ale přináší ucelený souhrn toho nejpodstatnějšího z oblasti kriminality páchané na nezletilých. A proto věřím, že může nejen školám, ale i nezletilým pomoci.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 439 s. ISBN 978-80-7380-213-4.
2. ECKERTO VÁ, L., DOČEKAL, D. *Bezpečnost dětí na internetu : rádce zodpovědného rodiče*. Brno : Computer Press, 2013. 224 s. ISBN 978-80-251-3804-5.
3. GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. Praha : Vyšehrad, 2000. 104 s. ISBN 80-7021-416-3.
4. CHMELÍK, J. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha : Portál, 2003. 208 s. ISBN 80-7178-739-6.
5. CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha : Linde, 2010. 239 s. ISBN 978-80-7201-825-3.
6. CHROMÝ, J. *Aktuální otázky trestné činnosti páchané na mládeži*. Brno, 2011. Disertační práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta právnická, Katedra trestního práva. Vedoucí disertační práce Josef Kuchta.
7. MILFAIT, R. *Komerční sexuální násilí na dětech*. Praha : Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-320-8.
8. MŠMT. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Praha : Čihák tisk, 2002. 48 s. Dostupné také z WWW: < http://www.msmt.cz/file/7327_1_1/ >
9. MUFSON, S., KRANZ, R. *O týrání a zneužívání*. Praha : Lidové noviny, 1996. 131 s. ISBN 80-7106-194-8.
10. PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. Praha : G plus G, 1996. 141 s. ISBN 80-901896-5-2.
11. ROGERS, V. *Cyberbullying*. London : Jessica Kingsley Publishers, 2010. 104 s. ISBN 978-1-84905-105-7.
12. SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha : Petrklíč, 2000. 290 s. ISBN 80-7229-042-8.
13. SOCHŮREK, J. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie*. Liberec : Technická univerzita, 2001. 81 s. ISBN 978-80-70834-94-7
14. SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6.
15. SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha : Portál, 2001. 792 s. ISBN 80-7178-545-8.
16. TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Praha : Grada, 2010. 216 s. ISBN 978-80-274-2982-4.
17. VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce*. Praha : Grada, 2005. 136 s. ISBN 80-247-1138-9.
18. VANÍČKOVÁ, E. *Interpersonální násilí na dětech*. Praha : Úřad vlády ČR, 2009. 37 s. ISBN 978-80-7440-001-8.

19. VANÍČKOVÁ, E., et al. *Sexuální násilí na dětech*. Praha : Portál, 1999. 120 s. ISBN 80-7178-286-6.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 104 ze dne 6. února 1991 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte (Úmluva o právech dítěte). In *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 22, s. 2-10. ISSN 1211-1244. Dostupné také z WWW: <<http://www.crdm.cz/download/umluva.pdf>>.
2. ČESKO. Zákon č. 89 ze dne 1. ledna 2014 občanský zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2014, částka 33/2012, s. 166-196. ISSN 1211-1244. Dostupné také z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/NOZ_interaktiv.pdf>.
3. ČESKO. Zákon č. 401 ze dne 7. listopadu 2012 novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 190, s. 5090- 5099. ISSN 1211-1244. Dostupné také z WWW: <http://is.muni.cz/th/200618/pedf_m/CR_zakon.pdf>.
4. ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. ISSN 1211-1244. Dostupné také z WWW: <<http://trestnizakonik.cz/trestni-zakonik/cast2h3.php>>.
5. ČESKO. Zákon č. 2 ze dne 16. prosince 1992 Listina základních práv a svobod. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1993. ISSN 1211-1244. Dostupné také z WWW: <<http://www.sbirkazakonu.info/listina-zakladnich-prav-a-svobod/rodicovstvi-a-rodina-jsou-pod-ochranou-zakona.html>>.

Elektronické zdroje

1. UNICEF. Práva dětí. *Unicef.cz* [online]. © 2004-2014 [cit. 2014-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.unicef.cz/co-delame/kde-pusobime>>.
2. PRAHA.EU. Prevence kriminality. *Praha.eu* [online]. © 2007-2014 [cit. 2014-02-18]. Dostupné z WWW: <http://www.praha.eu/jnp/cz/home/magistrat/odbory_mhmp/prevence_kriminality/>.

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Trávení volného času

Graf 2: Obavy při trávení volného času

Graf 3: Spokojenost s kolektivem ve třídě

Graf 4: Vztahy v rodině

Graf 5: Obrácení se pro pomoc ve stavech smutku či osamocení

Graf 6: Znalost oběti trestného činu

Graf 7: Řešení problému oběti trestného činu

Graf 8: Jednání v případě fyzického či psychického násilí

Graf 9: Konkrétní znalost služeb a institucí s pomocí

Graf 10: Pocit strachu při kontaktování služeb a institucí s pomocí

Graf 11: Vyhodnocení výsledků z oblasti obrácení se na pomoc

Graf 12: Vyhodnocení výsledků z oblasti znalostí o službách a institucích s pomocí

PŘÍLOHY

I. Dotazník

Dotazník

Prosím o vyplnění krátkého dotazníku zpracovaného v rámci mého studia na Vysoké škole evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích. Jeho cílem je zmapovat názory a postoje žáků od 13 do 18 let v oblasti kriminality páchané na mládeži.

Dotazník je zcela anonymní. Poznatky budou sloužit pouze ke zpracování výsledků v rámci mé bakalářské práce. Vyplnění dotazníku zabere necelých 10 minut.

Pokyny pro vyplnění: Zakroužkuj prosím zvolenou odpověď, která nejvíce odpovídá Tvému postoji či přesvědčení. Vyber vždy prosím jednu odpověď, pokud není u otázky uvedeno, že je možné označit odpovědi více.

Předem moc děkuji za vyplnění.

Veronika Eiblová

1) Pohlaví:

- a) chlapec
- b) dívka

2) Tvůj věk:

- a) 13-14
- b) 15-16
- c) 17-18

3) Svůj volný čas nejčastěji trávím:

- a) Doma
- b) Venku s přáteli
- c) V klubech či restauračních zařízeních
- d) V mimoškolních aktivitách
- e) Jinde.....

4) Cítíte se během trávení Vašeho volného času bezpečně? (resp. nemáte obavy z ničeho konkrétního)

- a) Ano
- b) Ne

- Pokud NE, jaký je důvod Vašich obav?

.....

5) Jste spokojen/a s kolektivem ve Vaší třídě?

- a) Ano
 - b) Ne
 - Pokud NE, co byste ve třídním kolektivu rádi změnili?
-

6) Jak byste označily vztahy ve Vaší nejbližší rodině? (tzn. rodiče, sourozenci, prarodiče)

- a) Skvělé, mám s rodinou velmi dobrý vztah a nic bych neměnil/a
- b) Dobré, s rodinou nemám žádný problém
- c) Špatné, u rodiny necítím toleranci či pochopení
- d) Velmi špatné, občas či často pocítuji doma strach
- e) Jiné.....

7) Pokud byste se z nějakého důvodu cítili osamocení, smutní nebo nešťastní nebo pokud jste již takové situace sami zažili, kam byste se obrátili pro pomoc, aby se vše vyřešilo?

- a) Za vyučujícím nebo do poradny školy
- b) Za rodičem či příbuzným
- c) Za přáteli
- d) Využil/a bych nějaké poradny či služby, např. Linku Bezpečí
- e) Jiné.....

8) Znáte někoho (do 18ti let), kdo byl obětí nějakého závažnějšího trestného činu či jste se již sami osobně setkali s trestným činem?

- a) Ano
- b) Ne
- Pokud ANO, jak se tento problém řešil?
 - a) Přes Policii ČR
 - b) Přes konkrétní služby s pomocí, např. Krizová centra či poradny
 - c) Nijak, nevyřešil se
 - d) Jinak.....

9) Jak byste v případě, kdyby Vám někdo fyzicky či psychicky ubližoval, jednali?

a) Neřešil/a bych to

b) Obrátil/a bych se na někoho/něco, aby mi pomohl či poradil

- Pokud byste se na někoho či něco obrátili, co by to bylo?

.....

10) Jaké znáte možnosti, na jaké služby či instituce byste se mohli obrátit, aby Vám pomohli vše vyřešit? (pokud byste svou situaci nemohli řešit s Vašimi nejbližšími)

- Zakroužkujte prosím vše, co znáte

a) Krizová centra pro děti

b) Nízkoprahová zařízení (např. Coolna)

c) Poradny školy či psychologické poradny

d) Linka bezpečí

e) Policie ČR

f) Jiné.....

11) Pociťovali byste strach, pokud byste měli požádat o pomoc nějaké zařízení uvedené u otázky č. 10?

a) Ano

b) Ne

- Pokud ANO, čeho byste se obávali?

.....

Děkuji za vyplnění.